

škofja Loka

dz 0

MOZAIK

2018

070.489(497.4zelezniki)

120180187,3

COBISS •

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

MOZAIK

3

MOZAIK 38

Julij 2018

ustvarjamo gibanje

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

EC motor za pralni stroj
Otvoritev novih proizvodnih prostorov
Predstavitev na sejmih
Piknik skupine Domel
Z motorja na kolo

Glasilo podjetja DOMEL

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
EC motor za pralni stroj	6
Otvoritev novih proizvodnih prostorov na lokaciji Trata	8
Intervjuji z obiskovalci	10
Predstavitev na sejnih	12
Zaključek 4. Domelove akademije	13
Izlet Domelove akademije 2016/2017	13
Predstavitev sodobnih metod v vzdrževanju	14
Razvojni projekti Razvojnega centra Nela	16
Piknik skupine Domel	18
Prijetno vzdušje na športnih igrah	20
Domel vsekipni zmagovalec športnega srečanja	21
Malta, otok sonca in bogate zgodovine	22
Z motorja na kolo	26
Kako poslati preko spleta večje datoteke	27
Vrste masaž	28
Zdravljenje z zvokom	29
Le zadovoljen človek je lahko dober in prijazen delavec	30
Poletna nagradna križanka	31

Poletje je v razmahu in prinaša nam čas za temeljitejši oddih in sprostitvev. Prinaša nam toploto, užitke ob vodi, sprehode v naravo, hojo v gore. Dopust je čas za odklop od vsakodnevne rutine in postaja vedno bolj adrenalinsko in športno aktiven. Lahko pa se spomnimo kakšne dejavnosti, ki nas je v preteklosti veselila, pa jo zaradi pomanjkanja časa enostavno nismo uspeli izvesti, in si bomo sedaj vzeli čas zanjo.

Romana Lotrič
Glavna urednica

Lahko pa si dovolimo delati »nič«, ampak bi bili verjetno na začetku zelo zmedeni, izgubljeni, potem pa ... Že drobni trenutki, ki imajo okus po nečem novem, delajo čudeže.

Tudi v podjetju stremimo vedno k nečemu novemu, naj bo to na področju inovativnosti, kreiranju novih izdelkov, pridobivanju novih kupcev. Tako smo začeli s proizvodnjo EC-motorjev za pogon pralnih strojev, ki po lastnostih in tehnoloških rešitvah presegajo standardno ponudbo na trgu.

V maju smo obeležili 20. obletnico vpisa družbe Domel Holding v sodni register. Na lokaciji Trata v Škofji Loki smo z rezanjem traku uradno odprli novo proizvodno halo. Njena vrata smo odprli tudi za širšo zainteresirano javnost. Obisk je bil izjemen, saj je številka poskočila čez 1.000 obiskovalcev.

V juniju je zaključila z izobraževanjem 4. generacija slušateljev Domelove akademije. Udeleženci 3. generacije pa so preživeli dan nad sotesko Učje in v soteski Tolminskih korit.

Na rednem mesečnem TPM-sestanku je aktualne pristope k vzdrževanju strojev in naprav predstavil g. Bojan Jenčič, vodja vzdrževanja v obratu pakirnice podjetja Novartis.

Predstavljamo tudi projekte Razvojnega centra Nela.

V nadaljevanju pa je tudi nekaj lahkotnega, počitniškega branja. Družili smo se na športnih igrah med podjetji, na športnih Domelovih igrah, pikniku skupine Domel ter obiskali Malto - otok sonca in bogate zgodovine.

Za konec še nekaj besed o zvočni masaži s tibetanskimi pojočimi posodami, ki so se je udeležili tudi naši zaposleni. In seveda poletna križanka.

Kjerkoli že boste, v natrpanih počitniških krajih, eksotičnih destinacijah, objemu gora ali mirnem domačem okolju, vam želimo, da se odpočijete, napolnite z energijo in novo svežino.

Uredniški odbor

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinskih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.o.o.
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, fax: 04 51 17 106, e-mail: ales.markelj@domel.com

Odgovorni urednik: Aleš Markelj
Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Debeljak, Nataša Dolenc, Nina Drol,
Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram, Janja Kozjek, Aleksander Volf,
Marija Demšar, Roman Megušar

Foto: Barbara Debeljak, Anita Habjan, Igor Mohorič Bonča, Stojan Andreevski,
arhiv Marko Mlakar, Eva Magda Demšar, arhiv Domel

Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;
Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2018, Številka 3; Letnik 38; Izvodov: 1650
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

Na naslovnici: Lokvanji (foto Barbara Debeljak)

Spoštovane sodelavke, spoštovani sodelavci!

Prva polovica leta 2018 je za nami in lahko rečemo, da je bilo poslovanje skladno s pričakovanji. Realizirali smo preko 73 mio € prodaje kar je 8 % več kot v enakem obdobju lani. Rast je rezultat preteklega dela na novih projektih in novih kupcih. Rast pogosto povzroča izzive pri zagotavljanju potrebnih virov, tako finančnih, materialnih kot človeških.

Matjaž Čemažar
Direktor - CEO

Se pa v zadnjih dveh mesecih čuti ohlajevanje rasti in napovedane količine za naslednje mesece kažejo na delno zmanjševanje obsega proizvodnje, predvsem na področju sesalnih enot. Kazalnik zaupanja potrošnikov v Nemčiji se že četrto trimesečje zapored znižuje in kaže na dejstvo, da ekonomska rast ne bo večna. Uveljavljene carinske stopnje na jekla in aluminij in napovedane carine na evropske avtomobile bodo vplivale tudi na Domel, saj smo na nemško avtomobilsko industrijo močno navezani. Z razpršenostjo kupcev in programov smo sicer v Domelu manj občutljivi na gibanje posameznih tržnih segmentov in tako manj izpostavljeni tveganju.

V mesecu maju smo obeležili 20. obletnico obstoja Domel Holdinga d.d., ki smo jo izkoristili tudi za otvoritev naše nove lokacije na Trati v Škofji Loki. S slovesno otvoritvijo in dnevom odprtih vrat smo širši zainteresirani javnosti pokazali našo novo pridobitev. Z novimi prostori na Trati smo v Domelu vzpostavili pogoje za nadaljnjo rast in krepitev ključnih tehnologij za elektromotorje. Novo pridobljene površine smo v preteklem letu že dodobra zapolnili z novimi projekti, ki so večinoma vezani na platforme hibridnih in električnih vozil.

Vrednoti, ki smo jih v zadnjih dveh mesecih posebej izpostavili sta »Odgovornost« in

»Gospodarnost«. Odgovornost je zmožnost odgovoriti na izzive in prevzeti nadzor nad aktivnostmi, ki jih moramo izvesti za doseg zastavljenega cilja. Gospodarnost v praksi pomeni, da ustvarjamo zastavljene rezultate s čim manjšo porabo materialov, časa in osnovnih sredstev. V podjetju se moramo obnašati enako odgovorno in gospodarno kot to počnemo doma, kjer s svojimi viri ravnamo skrbno in premišljeno. Vsak dan imamo možnost izbire, naj bodo naše odločitve odgovorne in gospodarne.

Smo v času poletnih dopustov, zato vsem želim veliko sončnih dni in prijetnih priložnosti za polnjene baterij v krogu najbližjih.

Barbara Debeljak

9. Forum operativne odličnosti

25. maja 2018 je v hotelu Jama (Postojnska jama) potekal tradicionalni Forum operativne odličnosti. Foruma se udeležujejo predstavniki različnih podjetij, ki jih zanima oz. so uporabniki 6-sigma, vitkosti itd. Namen društva je izmenjava teh izkušenj.

Na forumu smo sodelovali v delu programa, in sicer pri izmenjavi dobrih praks. Predstavili smo izvajanje 5S-metod v pisarni.

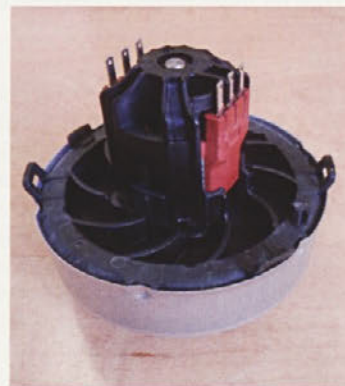
DM - Tek za ženske 2018 in tek 4 mostov 2018

V okviru vsebin Promocije zdravja spodbujamo svoje zaposlene tudi tako, da svoj prosti čas namenijo zdravemu življenjskemu slogu. Tako že vrsto let popolnoma subvencioniramo prijavnine za določene tekaške prireditve (Program dela sveta delavcev). Tokrat se je 13. DM-teka za ženske udeležilo 24, teka 4 mostov pa skupaj 38 zaposlenih. Tega smo izredno veseli.

Nagrajene najboljše inovacije na Gorenjskem

ZS - Območna zbornica za Gorenjsko, je v četrtek, 31. 5. 2018, podelila 5 zlatih, 5 srebrnih in 6 bronastih priznanj ter 1 zahvalo za inovacije, ki so prispele na letošnji razpis. Najbolje ocenjene inovacije, ki prihajajo iz Domela, Iskraemeca, SIJ Acronija in Iskratela, se bodo konec septembra potegovale za priznanja na nacionalni ravni.

Domel je priznanje prejel za Razvoj in industrializacijo elektronsko komutirane sesalne enote do moči 400 W. Ta nov program pomeni prelomnico v proizvodnji EC-sesalnih enot, ki so bile do sedaj namenjene pretežno profesionalnemu programu. Povsem nov pristop pri razvoju rotorja in statorja, novosti na turbinske delu in vodilniku, modularnost, ki omogoča uporabnost za različne aplikacije od samostojnega motorja do mokrega in suhega sesanja, ter samostojen razvoj elektronike so tiste prednosti in novosti, ki temu produktu dajejo majhno maso, visok izkoristek in dolgo življenjsko dobo. Rešitve so prednostno namenjene predvsem za baterijske sesalnike ali druge baterijske aplikacije.

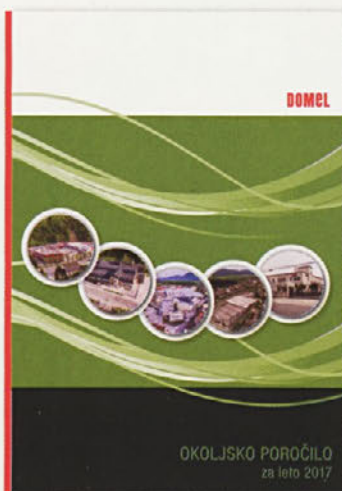

Okoljsko poročilo za leto 2017

Z uresničevanjem načel trajnostnega razvoja skrbimo za čisto, urejeno in zdravo okolje.

Pripravili smo okoljsko poročilo, v katerem predstavljamo rezultate in trende ravnanja z okoljem za leto 2017.

Poročilo je objavljeno na naši spletni strani: <http://www.domel.com/sl/podjetje/druzbenadogovornost>.

Blagajna vzajemne pomoči

V zadnjem času se pojavlja vse več vprašanj v zvezi z višino in mesečnimi posojili iz naslova blagajne vzajemne pomoči. Pravilnik je bil spremenjen v februarju leta 2017.

Zaposleni prostovoljno pristopi k članstvu. S skladom upravljajo v finančno-računovodskem področju, kjer na podlagi prošnje prosilca po navedenih pravilih mesečno razporejajo razpoložljiva sredstva sklada. Za vsa dodatna vprašanja lahko pokličete na interno številko 244. Pravilnik si lahko ogledate na povezavi: M:\Groups\Public\predloge.

Obisk vetrovnika

Letošnjo pomlad je bil tudi uradno zaključen projekt razvoja in industrializacije sesalne enote 458. Zaključek projekta je sovpadel tudi z nagradnim izletom, ki ga je projektni tim leta 2016 prejel za nagrado ob uspešnem razvoju in industrializaciji te energijsko in materialno učinkovite sesalne enote.

Člani ekipe se tokrat niso ukvarjali z optimizacijo zračnega toka sesalne enote, ampak z optimiranjem lebdenja lastnega telesa v vetrovniku v Logatcu.

Srečanje ob odhodu v pokoj

10. maja smo v podjetje povabili zaposlene, ki so v preteklem letu zaključili svojo delovno kariero ter se jim zahvalili za delo, vložen trud in izkazano pripadnost pri razvoju in rasti podjetja. Predsednik uprave mag. Matjaž Čemažar je vsakemu v zahvalo podelil šopek in knjigo Slovenija v presežnikih, kajti presežniki naj jih spremljajo tudi v tretjem življenjskem obdobju.

Uspešno smo pridobili certifikat IATF 16949

Na osnovi uspešno izvedene presoje, ki je potekala pod okriljem presojevalske hiše Bureau Veritas, smo v maju pridobili nov certifikat standarda avtomobilske industrije IATF 16949.

IATF 16949:2016

BUREAU VERITAS
Certification

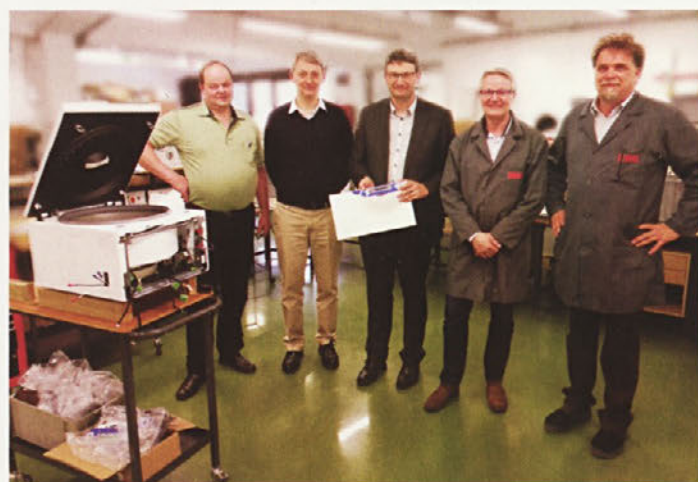

Kadrovske novice

Konec maja 2018 je bilo v Skupini Domel 1293 zaposlenih. Od tega 1038 v Domel d.o.o., 210 na Holding d.d., 32 na Domel IP d.o.o., 6 na Domel Energiji d.o.o., 6 na Spin Off in 1 na Kitajskem. V petih mesecih letošnjega leta se je v Skupini Domel zaposlilo 63 novih sodelavcev.

Skupino Domel je zapustilo 45 sodelavcev. Razlogi za odhod so bili naslednji:

- 26 izjav,
- 2 upokojitvi,
- 2 odpovedi pogodbe iz poslovnega razloga,
- 1 krivdni razlog,
- 4 poteki pogodbe za določen čas,
- 10 prehodov med podjetji v Skupini Domel.

Prevzem programa laboratorijskih centrifug francoskega podjetja ABE s strani Domel PE LS

V ponedeljek, 9. 4. 2018, nas je obiskal tehnični direktor podjetja ABE Francija, Philippe LE SAUX, z namenom, da predstavi sestavo centrifug. Pri nas se je zadržal do konca tedna, sestavili smo dve centrifugi, hladilno in ventilatorsko verzijo. Sestava je potekala brez težav in centrifugi sta uspešno prestali končno testiranje. Skupaj smo pregledali tudi vso pripadajočo dokumentacijo in se uskladili glede nadaljnjega sodelovanja. V sredini tedna nas je obiskal tudi predsednik uprave Domel Holding mag. Matjaž Čemažar in se seznanil z našim delom.

MOTOR ZA PRALNI STROJ

Bojan Bertoncely

Z vztrajanjem Domela pri prodoru na trg bele tehnike je letošnja pomlad vzbudila proizvodnja motorjev v sinergiji z največjim slovenskim proizvajalcem bele tehnike. V marcu smo pričeli s serijsko proizvodnjo prvih izvedb EC-motorjev družine 771 za pogon pralnih strojev, ki po lastnostih in tehnoloških rešitvah presegajo standardno ponudbo na trgu.

Pralne stroje lahko poganjajo po zasnovi različni tipi motorjev, od katerih ima vsak nekaj značilnosti glede učinkovitosti, možnosti regulacije hitrosti, hrupa, vzdržljivosti in nezanemarljivo tudi glede cene celotnega pogona.

Trajen in hiter razvoj elektronike ter posledično padec cen elektronskih komponent je v zadnjih letih omogočil tudi EC-motorjem konkurenčno uporabo v širokopotrošnih izdelkih. Proizvajalci pralnih strojev te vrste motorje običajno imenujejo inverter motor.

EC-inverter motor za pogon pralnega stroja ima naslednje prednosti:

- Boljši izkoristek delovanja - pomeni boljši energijski razred stroja
- Boljša regulacija vrtljajev - omogoča optimizacijo ter učinkovitost pranja
- Daljša življenjska doba - ni obrabljivih delov (ščetke)
- Brez emisij grafitnega prahu ter ozona v prostor - ni grafitnih ščetk ter iskrenja
- Nižji nivo hrupa - ena večjih prednosti pri globalnih trendih ekologije

Globalne trende uporabe EC-motorjev smo v Domelu pravočasno zaznali in razvili EC-motor družine 771, ki je primeren za pogon pralnih strojev. Nezanemarljivo je dejstvo, da smo koncept motorja ustvarjali in optimizirali skupaj z nemškimi strateškimi partnerjem AKO - DIEHL Controls, ki je že dolgoletni in priznan evropski dobavitelj elektronskih sklopov ter krmilnikov za belo tehniko, kar nam je bilo v veliko pomoč pri določanju razvojnih smernic in tehničnih zahtev v zgodnji razvojni fazi.

Poleg doseganja osnovnih tehničnih zahtev in ujemanja z elektronskimi krmilniki je bilo pri razvoju koncepta motorja potrebno upoštevati še dva ključna cilja:

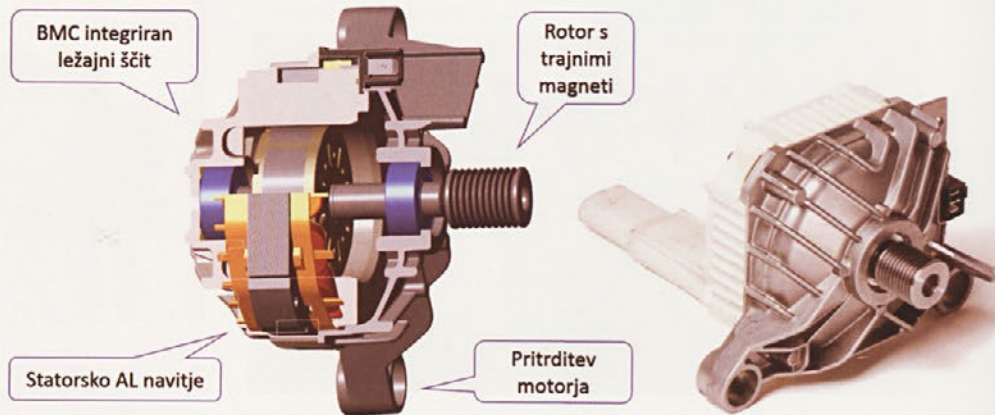
- Nizki materialni stroški ter tehnološko optimiran izdelek za doseganje konkurenčnosti na trgu
- Nizek nivo hrupa, kar zaradi globalnih ekoloških trendov pomeni konkurenčno prednost na trgu

Za doseganje vseh zahtev in ciljev smo določili naslednje ključne smernice uporabe materialov in inovativne tehnologije:

- Motor z notranjim rotorjem (na trgu prisotni tudi motorji z zunanjim tekačem)
- Uporaba feritnih magnetov na rotorju (nižja

in stabilna cena)

- Aluminij žica za navitje statorja (baker bistveno dražji)
- Zalivanje rotorja z magneti v BMC-maso (nadomestek tehnološko zahtevnega lepljenja)
- Zalivanje statorja v BMC-maso skupaj z ležajnim ščitom in priključnim konektorjem (inovativno znižanje stroškov)

Nekateri proizvajalci bele tehnike imajo EC-inverter motorje vgrajene že v večini pralnih strojev na trgu, pri nekaterih proizvajalcih pa je ta delež še razmeroma majhen. Največji slovenski proizvajalec bele tehnike Gorenje prav letos z novo generacijo pralnih strojev občutno povečuje delež pralnih strojev z EC-inverter motorji, ponosni pa smo lahko, da je za ključnega dobavitelja motorjev izbran Domet.

Z Gorenjem smo pričeli sodelovati že v zgodnji razvojni fazi motorja družine 771, kar je s skupnim in istočasnim razvojem omogočilo pravočasne prilagoditve ter skupne optimizacije. Dobra izkušnja v prvih izvedbah strojev je dobra popotnica za razširitev uporabe motorja v ostalih izvedbah pralnih strojev ter tudi nujno potrebna referenca oziroma odskočna deska do ostalih evropskih ter globalnih proizvajalcev pralnih strojev.

WS947LN

NOVA GENERACIJA WAVEACTIVE

WS846LN

NOVA GENERACIJA WAVEACTIVE

Pojemlje pralni stroj: 1-9 kg / Število obratov centrifuga: 1.400 obr/min / Energijski razred: A+++(-20%) (50% manj kot energijski razred A) / Učinkovito odstranjevanje madežev StackExpert / Inverter PowerDrive motor

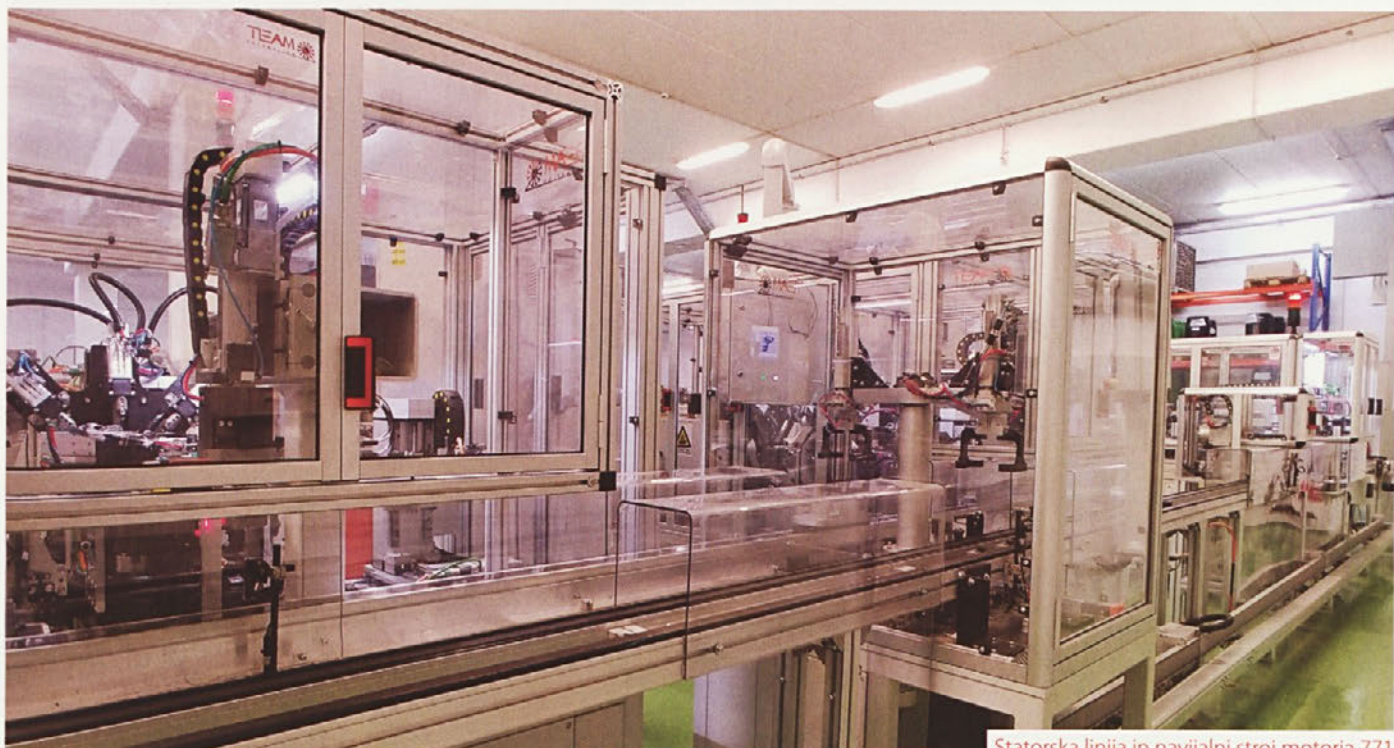
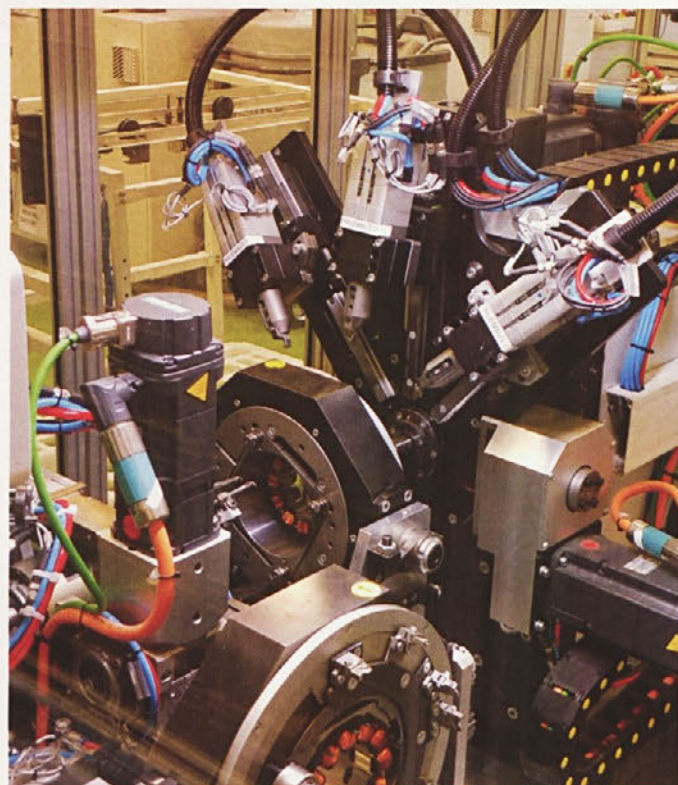

Postavitev montažne linije motorjev družine 771

Za uspešen razvoj motorja 771 za pralni stroj je zaslužna celotna projektna skupina ter tudi ostali sodelavci, ki so bili le občasno vključeni v projektne aktivnosti, zato zahvala in čestitke vsem sodelujočim. Hkrati se moramo zavedati, da je to še le zagon proizvodnje in da za doseganje še boljše produktivnosti in povečanje proizvodnih kapacitet potekajo še potrebne dodatne optimizacije proizvodnih procesov.

Podjetji Domel in Gorenje sta se na podlagi znanega poslovnega interesa povezali v konzorcij s skupnim projektom Napredni elektronsko komutirani pogon za inteligentni pralni stroj DOMGO-Drive. Cilj projekta je z inovativnimi rešitvami omogočiti boljšo skupno globalno konkurenčnost, dvig dodane vrednosti in vstop na nove trge. Projekt je bil s strani Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo zaznan kot perspektiven in podprt s subvencijo v višini 500.000 EUR.

Statorna linija in navijalni stroj motorja 771

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS ter Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Javni razpis za izbor operacij se izvaja v okviru »Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020«, prednostne osi: »Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva«; prednostne naložbe: »Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje

povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem. Več o evropski kohezijski politiki v Sloveniji najdete na spletni strani www.eu-skladi.si.

OTVORITEV

NOVIH PROIZVODNIH PROSTOROV NA LOKACIJI TRATA

Romana Lotrič

V mesecu maju smo uspešno zaključili dogodke, ki so potekali na lokaciji Otoki in Trata. Začeli smo z novinarsko konferenco, nadaljevali z uradno otvoritvijo proizvodnih prostorov na Trati ter širši javnosti pokazali našo proizvodnjo.

Družba Domel Holding, d.d. je bila 15. maja 1998 vpisana v sodni register, zato smo ob 20. obletnici tega pomembnega dogodka pripravili novinarsko konferenco, na kateri sta predsednik uprave Domel Holding, d.d. mag. Matjaž Čemažar in direktor Domel, d.o.o. Zvone Torkar predstavila mejnike razvoja družbe Domel Holding, d.d., poslovanje v letu 2017 in prvem kvartalu 2018 ter izrekla povabilo na uradno otvoritev ter dan odprtih vrat.

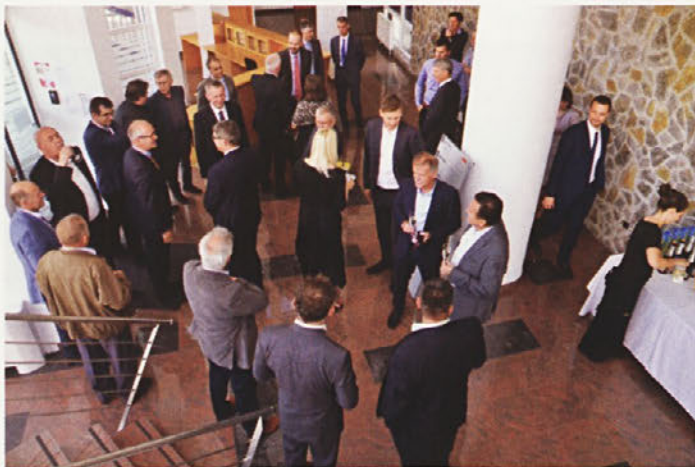
V petek, 18. maja 2018, je potekala uradna otvoritev in predaja novih proizvodnih prostorov svojemu namenu. Trak so prerezali predsednik uprave Domel Holding, d.d. mag. Matjaž Čemažar, direktor Domel, d.o.o. Zvone Torkar in direktor poslovne enote Komponente in orodja Gregor Jelenc.

V soboto, 19. maja 2018, je podjetje odprlo vrata za širšo zainteresirano javnost. Proizvodne prostore si je ogledalo več kot 1.000 obiskovalcev. Med njimi so bili naši sodelavci in njihovi družinski člani, upokojeanci, nekdanji zaposleni v LTH-ju, občani, poslovni partnerji in drugi. Pod strokovnim vodstvom

so si ogledali proizvodnjo ter se lahko popeljali z e-kolesom, v katerega je vgrajen Domelov pogon. V avli smo pripravili »kadrovske kotičke«, kjer so se obiskovalci lahko seznanili z možnostjo novih zaposlitev in štipendiranj.

INTERVJUJI

Z OBISKOVALCI

Ob dnevu odprtih vrat našega obrata na Trati smo se pogovarjali z nekaterimi obiskovalci. Za kratek pogovor o vtisih z ogleda smo prosili nekaj naključnih obiskovalcev. Za pogovor se vsem najlepše zahvaljujemo.

Janja Kozjek

Nataša Dolenc

Janez Habjan

Večkrat grem na ogled podjetij in vaše je odlično urejeno. Imate izredno proizvodnjo. Še najbolj sta me presenetili ekstremna čistoča in avtomatizacija proizvodnje. Nekaj posebnega so roboti in jih je bilo prav zanimivo gledati.

Dominik Aleš

Ogledal sem si proizvodni proces, in sicer od začetka, ko material vstopa v proizvodnjo, in do konca, kjer so končni izdelki. Bil sem navdušen nad tem, kar sem videl. Všeč mi je bilo, da je vse avtomatizirano, robotizirano, kako stroji vse natančno naredijo. Razložili so nam, za kaj se kaj uporablja. Sem navdušen in bi z veseljem delal v vašem podjetju.

Anže Zavrl

Danes sem videl zelo zanimive stvari, od rezanja, do stiskalnic, do zabrizgavanja. Najbolj zanimivi so bili roboti in avtomatizacija. Zelo me zanima strojništvo, čeprav ga ne študiram. Rad imam tehniko in si rad ogledam kakšne nove, napredne tehnologije. Če bi bil še enkrat v procesu odločanja za smer študija, bi se zagotovo odločil za strojništvo. Moj dedek je bil strojnik in je doma stružil en kos, tukaj pa končni kosi kar letijo iz stroja.

Damjana Pintar

Pred kratkim se je pri vas zaposlila moja hčer. Tudi sama sem zaposlena v Železnikih, vendar v drugem podjetju, z drugačno dejavnostjo. Sama sem bolj tehnični tip, zato sem z veseljem prišla na ogled podjetja. Moram reči, da me je presenetila čistoča proizvodnih prostorov. Še najbolj všeč so mi bili roboti.

Tomaž Bernik

Ne morem verjeti, da so v tako kratkem času postavili tako sodobno firmo in tudi tako praktično, da je kar nekaj delovnih mest »prišparanih«, ker je delo tako avtomatizirano. Kot orodjar bi dodal: »Vse je dobro avtomatizirano in orodja so dobro narejena.«

Meri Zgaga

Nad proizvodnjo in nad vsem sem izredno presenečena. Med ogledom sem premišljevala o razlikah med delom, ko sem jaz začela delati, ko smo statorje navijali ročno, in delom danes, ko je vse tako avtomatizirano. Res sem presenečena nad vsem tem napredkom.

Simon Benedičič

Meni se je zdelo, da je tovarna zelo lepo urejena. Veliko nove in moderne tehnologije, ... Jaz sem navdušen. Veliko je zaposlenih in še vedno zaposlujejo. Lahko smo veseli, da se razvija v tako smer.

Vinko Nastran

Moram povedati, da gre za neverjeten napredek tehnologije. Jaz sem se zaposlil v tovarni Niko leta 1954 in ves čas spremljal razvoj in izdelavo elektromotorjev. Zdaj sem že 20 let upokojen in vidim ogromno razliko med tovarno, ko sem jo jaz zapustil, in to tukaj. Neverjetno. Čestitke in pohvala vsem.

Stane Vrbinc

Zelo zanimivo. Veliko modernizacije in moderniziranih delovnih mest. Imate velik asortiman izdelkov. Zadovoljen sem in vesel, da sem vse to videl.

Ciril Markelj

Odlično, enkratno. Vem, kako je bilo na prejšnji lokaciji, ko je bilo vse skupaj stisnjeno, pa kako je zdaj, ko je vse urejeno in strojni park blazno dobro funkcionira.

Matjaž Kovačič

Nisem pričakoval, da je vse tako robotizirano, da je proizvodnja tako čista. Jaz sem pričakoval, da je veliko ročnega dela, da je vse veliko bolj umazano. Sem pozitivno presenečen. Tudi tehnologija me je presenetila. Ja, presenečen.

Julija Videla sem robota in si želim imeti takega doma, za pospravljanje sobe.

Miha Thaler

Kolo je bilo prima. Ogled tudi odlično voden. Nad samim prostorom sem navdušen. Vse je naj, naj.

Miha Bokal

Motor je dober, zanimiv. Ima sredinski pogon, kar je danes trend. V primerjavi s konkurenco je za odtenek preglasen, mogoče preveč cukne na začetku, od konkurence bistveno bolj nežno potegne. Drugače pa lepo »dozira« - kolikor pritisneš na pedal, toliko on tudi doda. Stopnje so v redu ... Odlično, drugače odlično. Tako kot mora biti.

Aljaž Petek

Kolesa so mi že tako všeč, pa tudi tehnologije. Zanimalo me je pač, kakšno je kolo. Vozil sem se tudi že z drugimi električnimi kolesi. Zato lahko povem, da je kolo v redu.

Benjamin Sever

Super, super, super. Zelo sem zadovoljen, predvsem pa imam izredno dober občutek, da se tovarna, ki sem jo zapustil pred enajstimi leti, tako dobro razvija. Opazil pa sem tudi nekaj stvari, ki so v razvoju, so se pa začele razvijati že za časa mojega delovanja. Pri tem imam v mislih razvoj Stihl-a.

PREDSTAVITEV

NA SEJMIH

Romana Lotrič

Končujemo prvo polovico leta, v kateri smo imeli 13 sejmskih nastopov. Dobro polovico smo v preteklih številkah Mozaika že predstavili. Od aprila do junija smo se predstavili še na šestih sejmih: v Nemčiji, na Nizozemskem, v Koreji in Kranju.

Lasys, Stuttgart, Nemčija

V Stuttgartu se je 5. 6. 2018 - 7. 6. 2018 odvijal sejem Lasys, kjer se predstavljajo proizvajalci opreme za obdelavo materialov z laserji. Prisotnih je bilo 189 razstavljalcev iz 23 držav.

Za Domel (EC-sistemi) je ta sejem zanimiv, saj je tu prisotna večina naših večjih kupcev, ki proizvajajo opremo za odsesavanje pri tovrstnih procesih.

Letos smo se odločili za razstavljanje na tem dogodku in se tako predstavili tudi ostalim podjetjem s tega področja. Hkrati pa smo si zagotovili dodatno možnost za stik z omenjenimi partnerji.

V treh dneh nas je obiskalo 24 obstoječih in potencialnih kupcev.

Nepcon, Seul, Koreja

Sejem Nepcon je podoben sejmu Internepcon Japonska, na katerem smo do sedaj razstavljali že štirikrat. Na tem sejmu smo se odločili nastopiti na pobudo našega japonskega distributerja, saj v Korejo že dobavljamo tudi EC-puhala preko firme Revo Air. Zaradi jezika je ta trg iz Japonske težko obvladljiv in ideja je bila, da na tem sejmu poskušamo dobiti lokalnega distributerja, ki bi lahko povečal prodajo na tem trgu za Domel EC Sistemi. V treh dneh nas je obiskalo 53 podjetij. Dve podjetji, ki sta nas obiskali, sta tudi že naročili naše vzorce.

Achema, Frankfurt, Nemčija

Vsaka tri leta se v Frankfurtu odvija strokovni sejem s področja kemijskega inženiringa, procesne industrije in biotehnologije, Achema, katerega smo se letos prvič udeležili tudi mi (Poslovna enota Laboratorijski sistemi). Predstavili smo novo centrifugo Centric 260 R in inkubatorje ter naše sodelovanje s podjetjem Microbium, ki poskuša ponuditi optimalno rešitev za specifičen problem (hitra detekcija bakterij). Glaven fokus je bil na pametnem inkubatorju ter na novih, dodelanih programih AWEL-ovih centrifug. S številnimi novostmi smo pritegnili in vzbudili zanimanje pri bodočih kupcih in distributerjih.

Našo stojnico sta obiskala tudi Rok Poglajen, (Microbium) in Franci But (slovenski veleposlanik v Nemčiji)

Scottov kolesarski dan, Kranj

V nedeljo, 27. 5. 2018, smo se predstavili na Kolesarskem dnevu v Kranju. Po uspešnem sodelovanju s Kolesarskim klubom Kranj pri testiranju naših električnih koles smo se predstavili še širši množici kolesarjev. Prireditev je minila ob prijetnem in sproščnem druženju. Kolesarji in naključni mimoidoči so preizkušali dve naši kolesi. Med preizkuševalci je bilo kar nekaj izkušenih kolesarjev - lastnikov e-koles od katerih smo dobili uporabna in zanimiva mnenja. Najpogostejši komentar je bil: »Uf, kako je močan ...« Vsi so pozitivno presenečeni nad produktom in podpirajo slovenski razvoj in proizvodnjo takega produkta, kot je pogon za električno kolo, kar je dodatna motivacija za nadaljnji razvoj.

Domelov razstavljalni prostor z Lukom Mezgecem.

ISSA INTERCLEAN, Amsterdam, Nizozemska

Je eden večjih sejmov profesionalne čistilne tehnike v Evropi, ki se odvija vsako drugo leto v prvi polovici maja. S programom sesalnih enot in EC puhal smo predstavili naš program od motorjev za široko potrošnjo do EC rešitev za profesionalne, nišne aplikacije. Čeprav EC rešitve počasi prodirajo tudi širše v čistilno tehniko.

Sejem smo izkoristili tudi za sestanke s potencialnimi novimi in obstoječimi kupci, saj tukaj razstavlja večina naših kupcev: Kaercher, Stein, Thomas, Diversey, Ghibli in mnogi drugi. Od novosti so najbolj izstopali veliki robotski scrubberji oz. profesionalni talni čistilniki, ki jih uporabljajo po letališčih, trgovskih in proizvodnih halah.

Za program sesalnih enot je to edini evropski sejem, kjer že tradicionalno razstavljam in bomo tam tudi v letu 2020.

ZAKLJUČEK

4. DOMELOVE AKADEMIJE

Romana Vodenik
Markelj

11. junija 2018 smo na Brdu pri Kranju slovesno zaključili Domelovo akademijo 2017/2018. Na začetku smo poslušali predavanje prof. dr. Mateja Lahovnika na temo Stanje in perspektive gospodarstva doma in po svetu, nato pa so udeleženci po skupinah predstavili svoje projekte, na katerih so delali čez celotno obdobje.

Teme projektov so bile:

- Virtualna resničnost, avtomatizacija in delovna mesta prihodnosti – industrija 4.0
- Izboljšanje sistema nagrajevanja
- Dvig zavzetosti in motivacije pri delu
- Optimiziranje povezovanja in sodelovanja oddelkov na različnih lokacijah

Udeleženci so predstavili zanimive izsledke, ki bodo vsekakor uporabni pri prihodnjem delu, za svoje delo v Domelovi akademiji pa so bili pohvaljeni in so tudi dobili priznanja. Za zaključek pa smo se udeležili team-building delavnice.

IZLET

DOMELOVE AKADEMIJE 2016/2017

Jože Kamenšek

V petek, 8. rožnika, smo se udeleženci Domelove akademije, generacija 2016/2017, odpravili na zaključni izlet v dolino smaragdne reke. Namenili smo se dan preživeti nad sotesko Učje ter v soteski Tolminskih korit.

Pot nas je izpred Domela peljala preko Podbrda do Tolmina, od tam naprej pa v Bovec. Po jutranji kavi smo si nadeli varnostno opremo ter se podali proti vasi Žaga. Veselja in pričakovanja v avtobusu ni zmotila niti nevihta, ki se je razbesnela nad nami. Počakali smo pol ure, nevihta je minila, veter je osušil jeklenice, mi pa smo stopili iz avtobusa proti poligonu z desetimi jeklenicami napetimi nad dolino Učje. Najprej spoznavanje opreme in učenje zaviranja le meter nad tlemi in temu sledi šok. Adrenalin se začne sproščati na najvišji jeklenici, dobrih 200 m nad tlemi. Vsaka naslednja je nekoliko bliže tlom, a zato nič manj adrenalinska in osupljiva. Dogajanje na jeklenicah najbolje opiše vsak sam, saj smo se tudi vozili po njih eden po eden. Vsakomur so zagotovo ostale v lepem spominu. Na zaključku spusta je bil v vasi Žaga možen še osvežilen skok v Učjo.

Po kratkem oddihu smo sedli v avtobus, šofer je »stopil na plin« in odbrzeli smo proti Zatoľminu. Tam nas je čakal lokalni vodič, ki nas je popeljal v sotesko Tolminskih korit. Osupljiva narava, strme stene, topli vrelec, medvedja glava, ... je le nekaj posebnosti tega naravnega spomenika. Zanimiv je pogled z brega reke Tolminke na most, ki se pne 60 m nad reko. Ob zaključku izleta pa se pogled obrne in strmiš s tega mostu v globino. Stopili smo tudi do vhoda v jamo, pri kateri naj bi Dante dobil navdih za Božansko komedijo in njenih devet krogov pekla, sedem krogov vic ter devet krogov raja.

Tam smo zaključili naš terenski del izleta. Sledila je pojedina, ki bi se je z veseljem udeležili tudi ljudje s plemiškimi nazivi. Domača kuhinja gostilne Zatoľmin nas je napolnila z energijo za popotovanje domov.

V Železnikih smo veseli, zadovoljni in tudi rahlo utrujeni zapustili avtobus ter se polni vtisov z zabavnega dne odpravili vsak proti svojemu domu. Menim, da lahko v imenu celotne generacije izrečem zahvalo vodstvu, ki nam je omogočilo sodelovanje v akademiji. S tem nismo pridobili le znanja, pač pa smo tudi sklenili poznanstva in si nabrali izkušnje, kar je neprecenljivo.

PREDSTAVITEV

SODOBNIH METOD V VZDRŽEVANJU

Roman Megušar

V petek, 25.5.2018, je bil redni TPM-mesečni sestanek vodij. Tokrat je ta sestanek obiskal gospod Bojan Jenčič in predstavil aktualne pristope k vzdrževanju strojev in naprav.

Gospod Jenčič se je najprej na kratko predstavil. Trenutno opravlja delo vodje vzdrževanja v obratu pakirnice podjetja Novartis. Največ izkušenj na področju vzdrževanja strojev si je nabral v bivšem podjetju Sava. Tam je ves čas deloval na področju vzdrževanja kot električar, elektronik, vodja vzdrževanja ene od notranjih enot. Podjetje je prišlo v last tujega lastnika Goodyear in z izmenjavo po evropskih lokacijah je pridobil veliko različnih znanj na področju vzdrževanja strojev in naprav. Prevzel je vodenje celotnega vzdrževanja in to delo opravljal skoraj 10 let. Njegovo delo je obsegalo vse od vzdrževanja strojev do nabave rezervnih delov in planiranja večjih vzdrževalnih posegov. Vodil je delo 100 vzdrževalcev, za pomoč so mu bili vodje vzdrževanja posameznih notranjih enot.

Naloga vzdrževalca je zagotoviti varno in kvalitetno delovanje strojev in naprav ter preprečiti in zmanjšati zastoje le-teh. Najslabše pri vzdrževanju strojev je, da ne poznamo stroja, da ni planiranih in preventivnih opravil vzdrževanja. Vzdrževanje stroja predragost je predrago, prepozno pa povzroči nepotreben zastoj in je lahko še dražje. Na osnovi navodil proizvajalca, analiz okvar in poznavanj stroja je potrebno narediti plan vzdrževanja.

V sodelovanju z operaterji iz proizvodnje je potrebno pregledati delovanje stroja. Preveriti je potrebno, ali ima stroj zadostno hitrost delovanja, ali naredi zadostno količino izdelkov na izmeno, ima potreben tlak, so odpravljena vsa puščanja medijev. Odgovori na ta vprašanja so nam smernica za preventivno vzdrževanje. Vsa odstopanja pomenijo dodatne stroške proizvodnje.

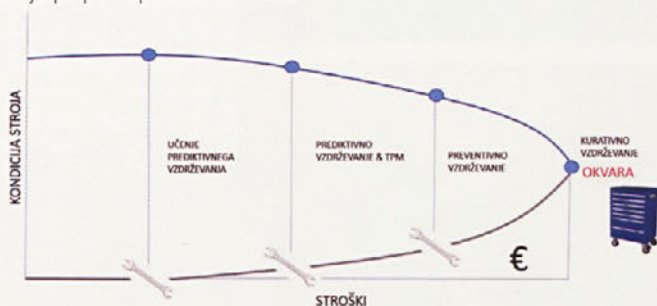
Puščanje komprimiranega zraka je potrebno obravnavati resno. Potrebno je označevati mesta puščanja in v času nedelovanja stroja ta puščanja odpraviti. Mesta puščanja lahko locira zunanje podjetje s potrebno opremo, lahko pa gre podjetje samo v nakup naprave za ugotavljanje lokacije puščanja. Po označitvi mesta puščanja je potrebno postaviti rok za odpravo le-tega, največji dovoljeni čas je en mesec. Podatki meritev hitro pokažejo velike prihranke pri stroških električne energije.

	ø0,5 mm	ø1 mm	ø3 mm	ø5 mm
Puščanje zraka dnevno	18 m ³	18 m ³	18 m ³	18 m ³
Puščanje zraka letno	6570 m ³	26650 m ³	240900 m ³	667960 m ³
Strošek na leto (€)	330	1330	12000	33000

Vir: SMC-pnevmatika

Prediktivno vzdrževanje strojev je sestavljeno iz kontrole puščanja medijev, meritve vibracij, kontrole in analize vseh vrst olja po strojih in termografije. Vse to pa zahteva določena znanja in izobraževanje vzdrževalcev. Za kontrole se uporabljajo pripomočki in potrebno je izobraziti nekaj vzdrževalcev za delo z njimi. Zgodovino vseh vzdrževalnih posegov na posameznem stroju moramo zabeležiti in dokumentirati. Preverjanje stanja fizično, na otip (vibracije in toplota), ni priporočljivo, saj v primeru, da prekomerno toploto in vibracije zaznamo z roko, pomeni, da smo že blizu kurativnemu zastoju.

Preventivno vzdrževanje planiramo na podlagi prediktivnih meritev, dokumentacije stroja, naših izkušenj in zgodovine vzdrževalnih posegov. Preventivno zamenjamo ležaj na določeni osi. V primeru, da tega dela ne opravimo, lahko pride do odpovedi ležaja v času redne proizvodnje. Zariban ležaj lahko poškoduje tudi gred in čas zastoja se nam podaljša. Vse pa je povezano s stroški. V primeru kurativnega zastoja je odprava okvare zelo draga, stroj ne proizvaja, delavec na stroju pa po nepotrebem čaka.

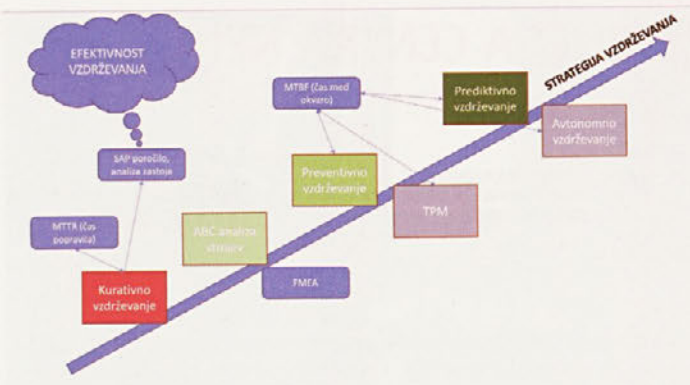

Brez kurativnih zastojev ne gre, vendar se moramo pravilno spopasti z njimi in jih poskušati razumeti. Enaka napaka na istem stroju se nam ne sme ponoviti. Za določene primere okvare je potrebno opraviti analizo vzroka okvare. Informacijski sistem

nam omogoča, da vanj vnesemo čim več podatkov o kurativni okvari. Operater začne z opisom okvare, vzdrževalec pa nadaljuje s čim bolj podrobnim opisom del za odpravo le-te. Informacijski sistem je dnevnik stroja, podrobno zapisana odprava okvar pa je zelo pomembna za ostale vzdrževalce ter za izdelavo analize okvare.

Analizo okvare opravimo pri ponavljajočih se okvarah in pri daljših zastojih. Sodelovati morajo operater na stroju, vzdrževalec, vodja vzdrževanja, tehnolog vzdrževanja ter po potrebi še kdo. Tedensko se naredi največ ena analiza, saj je le v tem primeru ta opravljena kvalitetno. S pravilno analizo do te okvare na tem stroju ne bo več prišlo. S procesom FMEA določimo kritične točke stroja in tudi določimo prioriteto odprave napak. Vzdrževalec mora razumeti delovanje stroja, mora poznati kritične točke stroja, saj ga le na osnovi tega lahko kvalitetno vzdržuje.

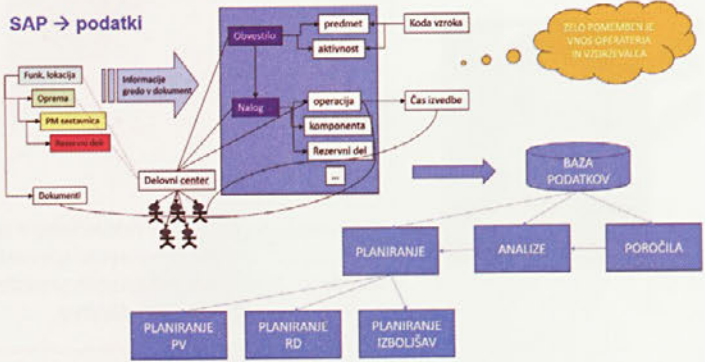
Potrebno je spremljati kazalnike vzdrževanja. Eden od njih je čas popravila nekega stroja, MTRR, mean time to repair. V primeru, da so ti časi dolgi, lahko sklepamo, da je stroj mogoče prezahteven za popravilo in bo potrebno dodatno izobraževanje vzdrževalcev. V primeru, da se ta čas zmanjšuje, pa pomeni, da so vzdrževalci vedno bolj učinkoviti in proizvodnja teče brez okvar strojev. Drugi kazalnik je čas med posameznimi okvarami stroja, MTBF, mean time between failures. V primeru, da se ta čas podaljšuje, pomeni, da imamo pravilne postavke preventivnega vzdrževanja. Tu igra pomembno vlogo metoda TPM.

Kaj je najpomembnejše v procesu TPM? Zagotovo sta to podpora vodstva in sodelovanje vseh služb. Vzdrževalec mora biti enakovreden del skupine, delovati mora timsko in kooperativno na vseh področjih. Predstavlja člen pri delovanju vzdrževanja in se po potrebi vključuje tudi v poročanje ostalih članov skupine.

TPM-vzdrževanje pomeni sodelovanje med operaterjem in vzdrževalcem. Vzdrževalec mora poslušati operaterja in skupaj lahko rešita težave v delovanju stroja. Prav tako operater mora upoštevati navodila vzdrževalca za pravilno ravnanje s strojem. V primeru, da sta vsak na svojem bregu in se ne pogovarjata o stanju stroja, valita krivdo za nastanek okvare stroja drug na drugega.

Samo delo v vzdrževanju poteka na naslednji način: najprej planiramo naše delo, naredimo načrt, izvedemo dela ter vse skupaj ustrezno dokumentiramo. Poročilo o preventivnem vzdrževanju mora biti

V podjetju Goodyear imajo znotraj podjetja prostor za treninge in izobraževanja operaterjev in vzdrževalcev.

Izobraževanje operaterjev in vzdrževalcev

Za zaključek pa: **Ni najboljši vzdrževalec tisti, ki zna kvalitetno odpraviti kurativno napako, ampak tisti, ki s pravim načinom vzdrževanja poskrbi, da do take napake sploh ne pride.**

TPM – Total productive maintenance

Organizacija	Zaposleni
• Višji OEE • Manj „gasilskih akcij“ • Nižji stroški obratovanja • Večjo možnost za izpolnitev obveznosti do kupcev • Izboljšanje konkurenčnosti na svetovnem trgu	• Manj pritiska na vzdrževanje za urgentna popravila in proizvodnjo, da pokrije izgube zaradi zastojev • Večja kooperativnost med vzdrževanjem, proizvodnjo in ostalimi oddelki • Zmanjšanje možnosti nesreč • Večje zadovoljstvo pri delu in izboljšanje varnosti zaposlitve

vedno na voljo za posamezen stroj. V primeru, da so vsa preventiva opravila zaključena s potrditvijo, da je vse v redu, se moramo vprašati o smiselnosti teh opravil. Če se vsebina preventivnih opravil ne spreminja, le-to pomeni, da je potrebno spremeniti vsebino opravil. Ponavljajo se lahko le zakonsko določena ponavljajoča se opravila na strojih. Le-ta so lahko potem tudi komentirana s stanjem, da je vse v redu. Načrtovati je potrebno tudi čas preventivnega vzdrževanja, vsako opravilo posebej je potrebno časovno ovrednotiti. Vedno pa je potreben še nekdo v vzdrževanju, ki pripravi preventivo, opravi nadzor in pregled opravljenega dela.

Informacijski sistem SAP je drag in potrebno ga je izkoristiti maksimalno. Dokumenti stroja morajo biti v SAP-u, za to poskrbi tehnološki vzdrževalec. Vsi porabljeni rezervni deli morajo biti opisani na nalog za posamezni stroj. Tedensko naredimo pregled in primerjamo porabo le-teh med istimi stroji. S sprotnim pregledom lahko ugotovimo, da nek ležaj na primerljivem stroju menjamo večkrat kot na podobnih drugih strojih. Potrebno bo narediti analizo, kaj je narobe na tem stroju, mogoče bo potrebno narediti kakšno spremembo ali izboljšavo. Na podlagi tega pregleda tudi vzdržujemo stanje rezervnih delov na zalogo v skladišču.

Vzdrževalec mora imeti urejen voziček z orodjem, vse mora biti na označenem mestu. Delavnica vzdrževanja mora biti urejena, razni deli po mizah in regalih pa označeni. Za vse to je v pomoč tudi metoda 5S.

Zelo pomembno je izobraževanje vzdrževalcev. Vsako leto je potrebno organizirati vsaj teden dni izobraževanja za posameznega vzdrževalca. Lahko je to zunanje izobraževanje ali pa izobraževanje znotraj podjetja.

Domel podaril štiri strojčke za navijanje klekljev

Podjetje Domel je na 56. Čipkarskih dnevih v Železnikih podaril štiri strojčke za navijanje klekljev, ki so delo našega sodelavca Ludvika Benedičiča. Kot družbeno odgovorno podjetje podpiramo tradicijo in razvoj klekljanja v Železnikih. Strojčke so iz rok predsednika uprave mag. Matjaža Čemažarja prejeli najboljša domača klekljarica Špela Bernard, klekljarska šola Osnovne šole Železniki, Turistično društvo Železniki in Javni zavod Ratitovec.

RAZVOJNI

PROJEKTI RAZVOJNEGA CENTRA NELA

Samra Šečerović

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ

Vsi nacionalni razpisi, sofinancirani v okviru evropske kohezijske politike, v programskem obdobju 2014 - 2020 sledijo Strategiji pametne specializacije. Gre za strateški dokument, s pomočjo katerega želi Slovenija osredotočiti vlaganja razvojnih sredstev v raziskave, razvoj in inovacije, in sicer na področja, ki bodo prinesla največje učinke na gospodarstvo.

srečanje partnerjev programa GOSTOP v Portorožu

V strategiji so identificirana prednostna področja, kjer ima Slovenija dolgoročni potencial za uspešen prodor na globalne trge. Ključna področja, kamor naj bi se usmerili, so: pametna mesta in skupnosti, pametne zgradbe in dom z lesno verigo, mreže za prehod v krožno gospodarstvo, trajnostna pridelava hrane, tovarne prihodnosti, zdravje – medicina, mobilnost in razvoj materialov kot končnih produktov.

Skupen nastop in dolgoročno sodelovanje gospodarstva, raziskovalnih in izobraževalnih organizacij ter drugih relevantnih partnerjev na posameznem prednostnem področju je spodbujeno preko vzpostavitve strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (t. i. SRIP-ov). Razvojni center NELA je partner dveh SRIP-ov, in sicer SRIP ACS + Mobilnost ter SRIP Pametne stavbe in dom z lesno verigo.

Sodelovanje v obeh SRIP-ih je privedlo do tega, da raziskovalci večine podružnic našega razvojnega centra sodelujejo kar pri štirih raziskovalno-razvojnih projektih, ki so bili odobreni v letu 2016 v okviru javnega razpisa Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport »RRI v verigah in mrežah vrednosti« – sklop 1: »Spodbujanje izvajanja raziskovalno-razvojnih programov (TRL 3-6)« in se bodo večinoma zaključili v letu 2019 (z izjemo projekta GOSTOP, ki bo trajal do aprila 2020).

Projekti, pri katerih razvojni center NELA sodeluje kot partner, so:

- Gradniki, orodja in sistemi za tovarne prihodnosti (GOSTOP) v vrednosti 9,4 mio EUR, pokriva področje Tovarn prihodnosti in ga vodi Institut Jožef Stefan,
- Ekološki Varen Avtomobil za zeleno mobilnost (EVA4green) v vrednosti 8,9 mio EUR s področja Mobilnosti, ki ga vodi SIEVA d.o.o., podjetje za razvoj in trženje v avtomobilski industriji d.o.o.,
- Trajnostno in inovativno gradbeništvo za pametne stavbe (TIGR4smart) v višini 9,1 mio EUR, ki se nanaša na področje pametnih zgradb in doma z lesno verigo in ga vodi podjetje TRIMO d.d.,
- Eko Sistem Pametnega Mesta (EkoSMART) v vrednosti 8,6 mio EUR, ki se nanaša na področje Pametna mesta in skupnosti, vodilni partner projekta je podjetje MARAND d.o.o.

Projekte delno financirajo Republika Slovenija (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport), Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj ter partnerji.

Pri projektu EkoSMART sodeluje podružnica Selca. Rezultat sodelovanja v projektu bo

sistem za spremljanje, nadzorovanje in regulacijo okoljskih dejavnikov, ki vplivajo na udobje bivanja.

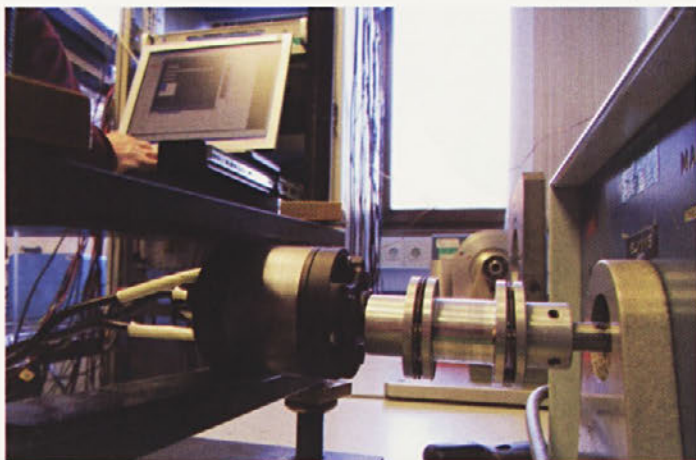
S pomočjo integracije sistema za monitoring okoljskih pogojev s sistemi za pridobivanje vitalnih podatkov uporabnika želimo ugotoviti, kako lahko okoljski pogoji vplivajo na počutje posameznika oz. njegovo zdravstveno stanje. Podatki se bodo spremljali v domačem in bolnišničnem okolju.

Podružnici Selca in Otoki sodelujeta pri projektu GOSTOP. Rezultat aktivnosti, pri katerih je aktivno udeležena podružnica Selca (v sodelovanju s podjetjem Hidria Rotomatika), bo smart sensor hub za monitoring temperature znotraj orodij za tlačno litje.

Sistem bo omogočal stalno spremljanje temperature znotraj orodja za tlačno litje na vročih točkah ter opozarjanje v primeru odstopajočih izmerjenih vrednosti. Sistem se bo uporabljal kot del celostnega sistema za nadzor procesa delovanja orodja.

Podružnica Otoki sodeluje pri aktivnostih projekta GOSTOP skupaj z Institutom Jožef Stefan na področju orodij in gradnikov za adaptivno vodenje proizvodnje, na razvoju komponent in prototipov sistemov za adaptivno vodenje proizvodnje ter na področju naprednih robotskih tehnologij, pri čemer bo izdelano več prototipov kot npr.: prototip programskih modulov za podporno – odločitveno platformo za nadzor, napovedovanje in sintezo optimalnih ukrepov

Vpetje vzorca motorja na merilno mesto merjenja karakteristike in temperaturnega polja

pri adaptivnem vodenju proizvodnje, prototip sistema avtomatske končne kontrole kvalitete EC-motorjev in prototip sistema za adaptivno korekcijo končne kvalitete produktov.

Pri projektu TIGR4smart sodelujejo 3 podružnice razvojnega centra NELA, in sicer Selca, Labore in Izlake. Rezultat sodelovanja v projektu bo smart sensor hub za nadzorovanje pogojev delovanja inštalacijskih gradnikov. Sistem bo omogočal predhodno opozarjanje v primeru odstopajočih vrednosti ključnih okoljskih pogojev, ki vplivajo na ustreznost inštalacijskih gradnikov. Izvedena bosta tudi prototip natične enote zaščitnih stikal na diferenčni tok s pozitivnimi tipskimi meritvami in prototip zaščitnega stikala na diferenčni tok z nadtokovno zaščito KZS z dodano funkcijo merjenja električne energije ter komunikacijo.

Prototip zaščitnega stikala na diferenčni tok bo izveden z uporabo obstoječega zaščitnega stikala KZS -1M, ki zavzema širino enega standardnega modula (18 mm). V preostalem razpoložljivem prostoru znotraj tega izdelka bo dodano merjenje toka (moči, energije) ter komunikacijski modul, ki bo na osnovi standardnih protokolov omogočal komunikacijo z uporabnikom - daljinsko odčitavanje porabe v ščiteni veji elektroinštalacije ter tudi možnost daljinskega izklopa te veje. Zunanje dimenzije prototipa bodo ostale enake, kot jih ima obstoječe zaščitno stikalo.

V okviru projekta EVA4green sodeluje 5 podružnic razvojnega centra, in sicer Vincarje, Lipnica, Izlake, Spodnja Idrija in Otoki.

V letošnjem letu v podružnici Spodnja Idrija nadaljujejo delo na razvoju novega načina spajanja lamel, ki poteka v okviru projekta. Lani so že pregledali že razvite rešitve na trgu, pripravili bazo vrednosti eksperimentov, ki določajo kakovost spoja, ter potrdili delujoč idejni koncept novega pristopa. Letos bodo koncept nadgradili, izvedli širok spekter testiranj, denimo elektromagnetike, mehanskih testov in testov staranja, ki bodo potrdila primernost postopka znotraj strogih zahtev avtomobilske industrije. Končni cilj v letu 2018 je v smeri prototipnega visoko učinkovitega statorskega in rotorskega paketa za elektromotorski pogon, najprej znotraj laboratorijskega okolja. V okviru projekta se intenzivno dela tudi na razvoju štancnega orodja, v katerega bi takšen postopek spajanja lahko vgradili.

Laboratorijski vzorec družine EC48

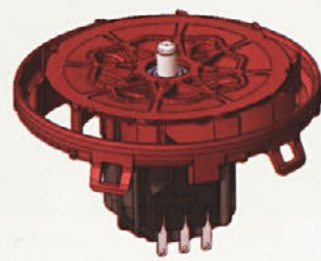
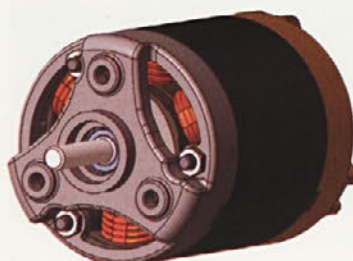
V podružnici Lipnica razvijajo prototip solenoida, ki bo v laboratorijskem okolju tudi izdelan in verificiran. Cilj razvoja je povečanje zmogljivosti (sile) za vsaj 15 odstotkov, hkratio zmanjšanje mase ali velikosti za vsaj 20 odstotkov in dodatno zmanjšanje hrupa glede na obstoječe rešitve v serijski proizvodnji manjših aktuatorjev za avtomobilsko industrijo.

Raziskovalci podružnice Izlake bodo izdelali koncept vsiljenega odklopa visokonapetostne baterijske varovalke, izdelan bo prototip in izvedeni bodo osnovni preskusi delovanja. V podružnici Vincarje bodo izdelali prototip učinkovitega kapljevinskega izmenjevalnika toplote za elektromotorske kontrolne enote.

V podružnici Otoki bodo v letošnjem letu zaključili z razvojem platforme naprednih elektromotorskih pogonov, ki temeljijo na konceptu »Lightweight«, z visoko snovno energetsko učinkovitostjo. Izveden bo razvoj simulacijskega modela za optimiranje elektromagnetnega sistema, s pomočjo katerega bo definirana osnovna oblika lamele elektromotorja in določen koncept vgradnje trajnega magneta. Zasnovana bo osnovna konstrukcija pogonskega sklopa s prilagoditvijo na mehansko gonilo. Izvedene bodo industrijske raziskave. Razvojne aktivnosti bodo usmerili v izdelavo funkcijskega demonstratorja mehatronskega sklopa z integracijo ustreznega sistema senzoriranja pozicije ali vrtiljavov ter krmilne elektronike.

Razvojni center NELA tako s sinergijo sodelovanja na različnih raziskovalno-razvojnih projektih ne samo da prispeva k uresničevanju prioritet Strategije pametne specializacije, temveč uresničuje svojo vizijo – postati pomembno razvojno središče na področju elektroindustrije in elektronike.

Več informacij o projektih iz tega članka lahko poiščete na naši spletni strani www.nela.si.

CAD modeli predstavnikov posameznih družin EC motorjev (EC90, EC70, EC48 in EC34)

PIKNIK

SKUPINE DOMEL

Robert Vojska

Tako kot vsako leto je tudi v letu 2018 podjetje Domel za svoje zaposlene, njihove družinske člane in upokojence, ki so v preteklosti prispevali velik delež k temu, da je podjetje Domel tako uspešno, kot je danes, organiziralo Domelov piknik. Piknik je bil na lepo sončno soboto, 26. 5. 2018, na športnem parku Rovn. Namen piknika je druženje s sodelavci in njihovimi družinami, torej uživanje v prijetnih trenutkih od dobri glasbi in dobri hrani. Da pa bi bil piknik kar najboljši, smo letos za nastopajočega glasbenika povabili Dejana Vunjaka in Brendijeve Barabe, ki so nam popestrili dogajanje in so poskrbeli, da so bili vsi prisotni plesno razpoloženi.

Ker na nobenem pikniku ne sme manjkati čevapčičev in drugih pečenih dobrot ter seveda pijače, smo tudi letos za to nalogo določili Igorja Marina, ki že vrsto let na pikniku poskrbi, da nihče ni lačen ali žejen. Naj omenim, da je en izmed odličnih načinov, kako preživeti več kakovostnega časa s svojimi otroki, zagotovo piknik, ki otrokom vedno predstavlja noro zabavo, igro ter spoznavanje narave. Tudi za naše najmlajše je bilo na pikniku odlično poskrbljeno. Za dobro voljo naših otrok je poskrbela Pika Nogavička.

Naslednje leto se ponovno dobimo na našem, lahko rečemo že tradicionalnem Domelovem pikniku, ki bo vsaj tako dober, kot je bil letošnji.

Se vidimo.

KOLESARSKI DRES

Pripravili smo nov kolesarski dres z novo grafično podobo, ki je narejen iz vrhunskih materialov, ki dajejo prijeten občutek, hitro absorbirajo vlago in se hitro sušijo.

Pred samim naročilom so vam na voljo tako ženski (XS, S, M, L, XL) kot moški (S, M, L, XL, XXL) vzorci, ki se nahajajo v pisarni sveta delavcev (lokacija Otoki).

Kolesarske hlače je moč naročiti z naramnicami ali brez naramnic.

V kolikor se bo pokazal velik interes po naročanju tudi na preostalih lokacijah, se bomo dogovorili za uradne ure na dotični lokaciji (Na plavžu, Reteče, Trata).

Naročila sprejemamo tudi na elektronski naslov svet.delavcev@domel.com.

CENIK ZA ZAPOSLENE

Kolesarska kratka majica	24 €
Kolesarske kratke hlače z naramnicami	27 €
Kolesarske kratke hlače brez naramnic	24 €

PRIJETNO

VZDUŠJE NA ŠPORTNIH IGRAH 2018

Aleksander Volf

Zakaj je pomembno udeležiti se tovrstnih prireditev in jih jemati resno? Športne igre so namenjene skupnemu preživljanju prostega časa zaposlenih izven delovnega časa in izven delovnih prostorov, ki je nadgrajen z različnimi aktivnostmi, z namenom, da poveže delavce v boljše skupno celoto. Gre za druženje, z namenom izboljševanja odnosov, povečevanja kolegialnosti in povečevanja pripadnosti podjetju. Izboljša se komunikacija, ki je temelj za uspešno delovanje podjetja, dvignila se bosta morala in vzdušje, povečala se bo kreativnost in inovativnost, povečala se bo zdrava mera tekmovalnosti med zaposlenimi, sodelavci bodo bolje razumeli prednosti, slabosti in interese drug drugega. Zaposleni se bodo počutili tako bolj udobno in samozavestno in si bodo več upali.

12. maja so potekale v športnem parku Rovn v Selcih tradicionalne Športne igre zaposlenih, kjer so se zaposleni pomerili v šestih športnih panogah: v nogometu, odbojki na mivki, tenisu, pikadu, prstometu in streljanju, tako v moški kot v ženski konkurenci. Streetball smo bili primorani zaradi slabe igralne površine (nevihta) in v izogib morebitnim poškodbam odigrati na dan samega piknika (26. 5. 2018).

Ni pa imela prireditev le tekmovalni naboj, saj so jo zaposleni dobro izkoristili za prijetno druženje.

Zabeležili smo rekordno število ekip, ki so sodelovale na nogometnem turnirju. Turnir je odlično sodil nogometni sodnik, ki ga nam je delegirala Nogometna zveza Slovenije.

Plakat, ki je oznanjal prireditev

Priznanja najboljšim v obliki pokalov in denarnih nagrad (nabavni nalogi) je ob 19. uri podelil predsednik uprave družbe Domel Holding d.d., mag. Matjaž Čemažar, ki je vse navzoče pred tem tudi prisrčno pozdravil in nagovoril.

Po podelitvi je potekalo žrebanje vseh praktičnih nagrad, ki smo jih tudi tokrat razdelili med prisotne udeležence in katere je prispeval marketing družbe in Enotni svet delavcev.

Skratka - bilo nas je veliko, tako mlajših kot starejših, in vsi - brez izjeme, smo bili ta dan željni druženja.

Vse do 22. ure je sledilo prijetno druženje s sodelavci ob glasbi, za katero je ves dan skrbel DJ Franci.

Zahvalili bi se radi upravi za podporo tej prireditvi, g. Igorju Marinu, fotografu Stojanu Andreevskemu, članom Enotnega sveta delavcev in IO sindikata za organizacijo ter

seveda vam zaposlenim, da ste se v tako množičnem številu odzvali našemu povabilu.

Upamo, da ste lepo preživeli dan v naši družbi. Mi smo ga v vaši družbi zagotovo in se že veselimo ponovnega snidenja.

Hvala.

Najstarejša udeleženka iger

Nogometni turnir - moški

Nogometne ekipe

Prstomet ženske glasilo domel; št. 3

DOMEL

VSEKIPNI ZMAGOVALEC ŠPORTNEGA SREČANJA

Aleksander Volf

V soboto, 23.06.2018, se je v športnem parku Rovn v Selcih odvijalo Športno srečanje podjetij in organizacij Selške doline, na katerem so se udeleženci pomerili v osmih športnih panogah, pri katerih se glede na končno uvrstitev podeljujejo tudi točke, katerih seštevek določa končno skupno uvrstitev posameznega podjetja ali organizacije.

Udeleženci iz različnih podjetij in organizacij so se tako med seboj pomerili v različnih disciplinah: nogometu na travnatem igrišču, streetballu, tenisu, pikado, streljanju z zračno puško, balinčkanju (prstometu), odbojki na mivki moški in odbojki na mivki ženske.

Športnega srečanja so se poleg naših zaposlenih udeležili tako tudi zaposleni iz podjetij Alples in Niko, podjetniki pod okriljem Občine Železniki in Obrtne zbornice Škofja Loka, KŠSD (Klub študentov Selške doline) ter zunanji delavci, torej občani Železnikov, ki so zaposleni izven meja občine.

Z veseljem vam sporočam, da so zaposleni, ki so zastopali naše podjetje, ponovno osvojili skupno uvrstitev, 1. mesto. Čestitke.

Zahvalili bi se vsem, ki so na kakršen koli način omogočili izpeljavo in s tem ohranjanje tradicionalnega športnega srečanja, in seveda vsem, ki so se srečanja udeležili.

Se vidimo prihodnje leto.

Streljanje

Najboljše v športni panogi: odbojka na mivki

Najboljši v športni panogi: pikado

	NOGOMET	STREET BALL	TENIS	PIKADO	ODBOJKA MOŠKI	ODBOJKA ŽENSKE	STRELJANJE	BALINČKANJE	SKUPNO
DOMEL	50	0	20	60	30	0	50	50	260 (1.)
ZUNANJI	20	20	60	30	20	0	40	60	250 (2.)
PODJETNIKI	30	0	40	40	10	10	60	10	200 (4.)
KŠSD	40	0	30	50	40	0	30	40	230 (3.)
ALPLES	0	0	10	10	0	0	20	20	60 (6.)
NIKO	10	10	50	20	0	0	10	30	130 (5.)

Najboljši v skupnem seštevku

MALTA,

OTOK SONCA IN BOGATE ZGODOVINE

Nina Drol

Strokovna ekskurzija nas je letos po izboru članov sveta delavcev kapitalsko povezanih družb in članov IO SKEI popeljala na Malto, otočje v osrednjem Sredozemskem morju, ki je kar 64-krat manjše od Slovenije.

Na pot nas je prvega junija, uro po polnoči, pospremlilo grmenje in bliskanje, ponekod tudi nevihta, tako da smo se z veseljem namestili v varno zavetje avtobusa domačega prevoznika Ivana Špika. Od Plavža do Trate v Škofji Loki smo zapolnili avtobus, v Šentvidu se nam je pridružila še vodička potovalne agencije Oliver Turizem, ki je organizirala potovanje. Skozi šentvidski predor smo zapeljali na avtocesto in se je držali vse do Benetk, kamor smo prispeli, ko se je že danilo, tako da so se marsikomu nehote zapirale oči od neprespane noči na avtobusu. Izstopili smo na parkirišču ob letališču in po asfaltu so zašumela kolesca malih kovčkov maksimalnih dimenzij 55 cm x 40 cm x 20 cm – ki so kot drugi kos ročne prtljage brez doplačila dovoljena pri letalskem prevozniku Ryan Air. V avli letališča smo se začeli ozirati po informacijah o vzletu letala za Malto, ki ga čudežno ni bilo med ostalimi zapisanimi odhodi. Izkazalo se je, da ni šlo za čudež, temveč smo letalo iskali na napačnem letališču. Vzleteli naj bi z letališča Treviso in ne z letališča Marco Polo, na katerem smo se trenutno nahajali. Kolesčki so se zopet zakotrljali po pločniku, voznik, ki je bil že na poti proti domu, pa se je moral obrniti in nas odpeljati na pravo letališče. Spretno je krmaril

Pogled na pristanišče Grand Harbour

avtobus med ulicami in se kasneje pošalil, da je še malo počakal na letališču, če bi prišlo še do kakšne spremembe. Po jutranji rekreaciji in vseh opravljenih formalnostih na letališču smo končno sedeli v trupu boeinga 737-800. Zagnali smo se po vzletni stezi in poleteli proti Malti.

Srečneži, ki so sladko zaspali na letalu, so bili redki. Posadka stevardes in stevardov je neumorno prodajala najrazličnejše izdelke, od dišav do kamer, tako da sem se raje posvetila

opazovanju pokrajine pod seboj. Toskanske griče je zamenjala ravnina, nato smo precej časa leteli nad morjem, končno pa so se v daljavi začeli kazati obrisi otočja, kjer so nas čakale nove dogodivščine.

Ob izstopu iz letališke stavbe nas je objel val toplega zraka, kar je nakazovalo, da se bomo lahko dobro pregreli in občutili bližino Afrike. Otočje namreč leži na severnem robu afriške tektonske plošče, na samem stičišču z evropsko tektonsko ploščo in ima sredozemsko podnebje s povprečnimi dnevnimi temperaturami od 9 °C do 15 °C (januar, februar) in od 22 °C do 30 °C (julij, avgust). V poletnem času zapiha tudi močan in vroč veter z juga ali jugovzhoda. Ta veter pogosto dvigne temperaturo do 40° C. Celoletni povprečni dnevni temperaturi sta 21 °C oziroma 15 °C. Najprej smo opazili prevladujočo peščeno barvo okolice, s katero se zlivajo tudi stavbe. Za pokrajino so značilni nizki griči s terasastimi polji. Najvišja točka otočja je Ta'Dmejjrek v bližini Dinglija z nadmorsko višino 253 m. Na Malti prevladujejo apnenec, mehak peščenjak in dosti trši marmor, ki narekujejo celotno podobo otočja. Malta je namreč skupina otokov, stalno naseljena pa sta samo največja otoka Malta (315 km²) in Gozo (Ghawdex, 315 km²). Drugi večji otoki so Comino (Kemmun, 3 km²), ki ni stalno naseljen, ter Cominotto (Kemmunett), Filfla, Fungus Rock (Il-Ġebbla tal-Ġeneral) in Otok svetega Pavla (Selmunett), ki niso naseljeni. Manoelov otok (il-Gżira tal-Isqof) je v Gżiri z mostom povezan s celino in je pravzaprav sestavni del mesta. Obale otokov so zelo razčlenjene, s številnimi pristanišči.

Modra laguna na otoku Comino, ki s čudovito barvo morja privablja turiste z vsega sveta

Valletta, prestolnica Malte

V deževnem obdobju je na otokih sicer nekaj majhnih rek, stalnih rek in jezer pa na otokih ni. Tudi padavine niso enakomerno razporejene. Večina jih pade med koncem septembra in koncem aprila, v obliki kratkih in močnih nalivov. Stalno tekočo vodo ima le nekaj potokov v okolici Baħrije, I-Intaħleba in San Martina. Edina tekoča voda na Gozu je v dolini Lunzjata. Malta je v preteklosti zaradi majhne letne količine padavin (600 mm) imela težave z oskrbo s pitno vodo. Vodo so črpali le iz podtalnega vodonosnika, a količina ni bila zadostna. Zato so v začetku 80-ih let postavili prvo tovarno za razsoljevanje morske vode s postopkom reverzne osmoze, poenostavljeno je to filtriranje morske vode pod visokim pritiskom skozi membrano, ki ima le nekaj mikronov velike pore. Skozi slednje lahko prodrejo le molekule H₂O in tako morsko vodo očistijo soli, bakterij in celo virusov ter ostale nesnage. Voda, ki je pridobljena na ta način, je sicer izjemno čista, vendar pa je ta postopek izredno energetsko potraten, saj gre za ta namen 20 odstotkov vse električne energije, ki jo proizvede Malta. Danes tri tovrstne tovarne proizvedejo več kot polovico vse pitne vode, ki jo potrošijo stalni in občasni prebivalci Malte. Za zalivanje pa žal ni primerna, ker vsebuje še nekaj soli, zato precej kmetijskih pridelkov uvozijo predvsem iz bližnje Italije. Največ je opaziti vinogradov, sicer pa na Malti dobro uspeva makija (značilno sredozemsko gosto rastoče vednozeleno grmičasto rastlinje, visoko nekaj metrov - prevladuje predvsem bodičasto grmičevje). Zelo markantne so tudi agave in palme, drevesa na Malti pa so redka. Včasih so bili otoki prekriti z njimi, kasneje pa so jih izsekali zaradi gradnje ladjevja in hiš. V teh pogojih uspevajo predvsem fige, mandljevci, rožiči in oljke.

Na letališču nas je čakal avtobus, seveda z voznikom »na napačni strani«, saj je Malta s pariško pogodbo že leta 1814 postala del britanskega imperija. Zaradi svoje strateške lege med Gibraltarjem in Sueškim prekopom je bila za Britance vmesna postaja za trgovske ladje, ki so trgovale z Indijo, in oporišče vojne mornarice. V zgodnjih 1930-ih letih se je britanska sredozemska flota, ki je bila ključni gospodarski dejavnik na Malti, zaradi ekonomičnosti premaknila v Aleksandrijo. Med II. svetovno vojno je imela Malta zaradi bližine nemških oskrbovalnih poti zelo pomembno vlogo. Za pogum in vztrajnost v dolgem boju proti sovražniku je britanski kralj Jurij VI. 15. aprila 1942 Malti podelil najvišje civilno odlikovanje Skupnosti narodov – Jurijev križ, ki je zdaj upodobljen tudi na malteški zastavi. Po drugi svetovni vojni so malteški laburisti najprej brez uspeha poskušali Malto združiti z Veliko Britanijo, potem pa je Malta 21. septembra 1964 postala neodvisna. 1. maja 2004 je Malta postala članica Evropske unije, 1. januarja 2008 pa je postala tudi članica evrskega območja in svojo malteško liro zamenjala z evrom.

Na avtobusu se nam je pridružila tudi vodička Josephine, domačinka. Drobna, zagorela, vitka gospa, že rahlo v letih, s svetlimi lasmi, počesanimi v figo na zatilju, in s temperamentom, tako tipičnim za dežele na jugu, nam je po poti do glavnega mesta La Valletta, najmanjše prestolnice na svetu, na grobo orisala deželo v zanimivi angleščini, ki se je odlično skladala z vožnjo po levi strani. Na otoku sta namreč uradna jezika dva – malteščina (semitski jezik, ki vsebuje 60 odstotkov arabskih besed, 30 odstotkov italijanskih in sicilijanskih, ostalo pa so angleške, francoske in druge) in angleščina, ki jo velikokrat interperirajo precej po svoje in z zanimivim naglasom. Izstopili smo v prestolnici, ki leži na 1 km in 600 m dolgem polotoku. Stari del mesta je uvrščen na seznam Unesco kulturne dediščine. Poimenovana je po velikem mojstru Jeanu de la Valletta in s svojo eleganco iz 16. stoletja je resda majhna, a zavita v

številne znamenitosti in uvrščena v enega izmed najbolj koncentriranih zgodovinskih spomenikov sveta. Najprej smo se sprehodili skozi dišeče vrtove Barraca Gardens, od koder se nam je razprl čudovit razgled na pristanišče Grand Harbour. Po kratkem premoru za kavico, toaleta ali prigrizek smo se odpravili na sprehod po mestu. Pot nas je vodila mimo številnih znamenitosti: mestnih vrat Renza Piana, opere, številnih muzejev, samostanov iz 16. st., Kastiljske hiše, utrdbe sv. Elma ter osrednjega trga s sostočnico sv. Janeza Krstnika, ki velja za eno najrazkošnejših cerkva v Evropi in se baha z deli Caravaggia. Gradili so jo malteški vitezi reda svetega Janeza med letoma 1572 in 1577 po naročilu velikega mojstra Jeana de la Cassièra kot samostansko cerkev svetega Janeza (malteško Knisja Konventwali ta' San Ġwann). Cerkev je zasnoval malteški arhitekt Girolamo Cassar, ki je v Valletti zasnoval več pomembnejših stavb. V 17. stoletju so notranjost v baročnem slogu preuredili Mattia Preti in drugi umetniki. Notranjost cerkve je eden najboljših primerov visoke baročne arhitekture v Evropi. Ženske vanjo ne smejo vstopiti v prekratkih krilcih ali hlačah. Da zakrijejo zgornji del, če je preveč izpostavljen, pa dobijo ogrinjalo. Vse torbe je potrebno stisniti k sebi na trebuh, da ne bi opraskali dragocenih rezbarij. Notranjost sostočnice je namreč izjemno okrašena in je v ostrem nasprotju s fasado. Notranjost je v glavnem okrasil Mattia Preti, kalabrijski umetnik in vitez, na vrhuncu baročnega obdobja. Preti je zasnoval zapletene kamnite zidove in naslikal obokan strop in stranske oltarje s prizori iz življenja Janeza Krstnika. Zanimivo je, da figure, naslikane na stropu ob vsakem stebri, najprej vidimo kot tridimenzionalne kipe, a pri natančnejšem pogledu vidimo, da je umetnik s senco in pametno umestitvijo ustvaril iluzijo tridimenzionalnosti. Omeniti je treba tudi, da je bilo rezbarjenje narejeno na kraju samem, ni bilo izdelano posebej in nato pritrjeno na stene (štukature). Malteški apnenec, iz katerega je zgrajena, je zelo dober za tako zapleteno rezbarjenje. Celotna marmornata tla so vrsta grobnic, v katerih je pokopanih okrog 400 viteзов in častnikov reda. Je tudi kripta z grobovi velikih mojstrov, kot so Philippe Villiers de L'Isle-Adam, Claude de la Sengle, Jean Parisot de Valette in Alof de Wignacourt. Pot smo nadaljevali do Palače velikega mojstra, kjer je sedež malteškega parlamenta, in je gostila razstavo dveh velikanov slikarstva: Picassa in

Notranjost sostočnice sv. Janeza Krstnika, ki velja za eno najrazkošnejših cerkva v Evropi

Miroja, ki smo si jo tudi ogledali. Sprehod po velikih sobanah in hodnikih, ki jih varujejo viteški oklepi, v človeku vzbudi občutek daljne preteklosti.

Leta 1530 je dal cesar Svetega rimskega cesarstva Karel V. (španski kralj Karel I.) malteško otočje v trajni zakup viteškemu redu svetega Janeza Krstnika (ivanovci), ki so jih osmanski Turki leta 1522 pregnali z Rodosa. Aragonska krona je otočje še nekaj časa obdržala v svoji lasti kot del Sredozemskega imperija. Leta 1565 so malteški vitezi uspešno obranili Malto pred vdorom Turkov, ki so bili takrat na višku moči. Po obleganju so začeli pod vodstvom velikega mojstra reda Jeana Parisota de la Valette pospešeno utrjevati otok, predvsem novo mesto Valletto in globok zaliv južno od mesta, današnji Grand Harbour. Malteški vitezi so vladali na Malti do leta 1798, ko jih je na poti v Egipt z otoka pregnala Napoleonova vojska. Napoleon jih je zvičajno zaprosil za varno pristanišče, kjer bi lahko dopolnil ladijske zaloge, ko je bil v pristanišču, pa je s topovi napadel gostitelje in veliki mojster Ferdinand von Hompesch zu Bolheim se je predal. Napoleon je ostal na Malti nekaj dni in v tem času je vitezom sistematično zaplenil vse premoženje in vzpostavil novo upravo, ki so jo vodili njegovi privrženci. Ko je Napoleon zapustil Malto, je za seboj pustil čvrsto vojaško posadko. Francoske zasedbene sile na Malti zaradi svojega negativnega odnosa do vere ter verskih in finančnih reform niso bile priljubljene. Prebivalci so se zato uprli in prisilili Francoze k umiku v utrdbe. Upornike sta z orožjem podprli Združeno kraljestvo in Kraljevina dveh Sicilij, Britanci pa so s svojo mornarico blokirali otočje. Osamljene francoske sile pod poveljstvom generala de Vaubois so se leta 1800 vdale in Malta je postala britanski protektorat.

Josephine je pojasnila, da so v Maltežanih še vedno globoko zakoreninjene nekatere izmed angleških navad: omenili smo že vožnjo po levi, v mestu stojijo tipične rdeče telefonske govornice, imajo »afternoon tea«, zajtrkujejo pečeno slanino, fižol v paradižnikovi omaki, popečene klobasice, paradižnik in jajce, otroci nosijo šolske uniforme. Že prejšnji dan pa smo med vožnjo po otoku opazili tudi številne cerkve, Malta je namreč kljub arabskemu videzu izrazito katoliška država. »Na otoku je kar 365 cerkva, za vsak dan v letu ena,« se je še pošalila Josephine.

Polni vtisov smo se podali v hotel v Sliemi, obmorskem mestu, ki se vije ob obali. Nekdaj tiha ribiška vasica je postala živahno turistično mesto, kjer se hoteli, trgovine in gostilnice nizajo druga ob drugem vzdolž obale. Čas po večerji je vsako izkoristil po svoje. Povzpeli smo se do bazena na vrhu hotela, ki pa ni bil prav zelo prepričljiv, je bil pa zato razgled na okolico toliko lepši.

Naslednje jutro smo se po zajtrku z avtobusom zapeljali do pristanišča in se postavili v neskončno vrsto turistov, ki se je vila skozi avlo. Čakali smo

trajekt za otok Gozo, drugi največji malteški otok. Gozo največji del svoje popularnosti dolguje mitologiji, saj predvidevajo, da je to pravzaprav otok Ogigija iz Homerjeve Odiseje, kjer je nimfa Kalipso junaka zadrževala sedem let ... Še vedno vzdihujočim v neskončni vrsti, nam je Josephine v smeju pojasnila, da ladja sprejme 1000 ljudi, tako da smo si oddahnili. In res. Ko so odprli zapornico, je trajekt požiral in požiral trume turistov, ki so se vile skozi vhod. Po kratki vožnji smo se izkrcali in se zopet namestili v avtobus, ki nas je odpeljal na ogled templja Ggantija. Neolitski graditelji so v Ggantiji v obdobju od leta 3.600 do 2.500 pr. n. št. postavili dva templja, ki sta več kot 5.500 let starejša od drugih najstarejših verskih zgradb na svetu. V templjih so verjetno častili boginjo Mater plodnosti. Arheologi so prepričani, da so številne figurice in kipi, ki so jih našli, povezani ravno s tem kultom. Templja v Ggantiji sta najstarejša v nizu megalitskih templjev na Malteškem otočju. Gozitanska legenda pravi, da so templja zgradili giganti, ki so jima dali tudi ime: Ggantija namreč pomeni »stolp velikanov«.

Pot smo nadaljevali na JZ stran otoka, v vasico Xlendi, kjer nas je čakalo kosilo. Še prej so nekateri zaplavali v zalivu, ostali pa smo v morju samo ohladili razgrete podplate. Med kosilom smo nato najbrž na tihem vsak zase razmišljali: kalamari, hobotnica, okusno, samo, ... nekaj manjka. Sol! Šef je pozabil na sol! Ta misterij nam je zopet obrazložila naša lokalna vodička, saj je na Malti z zakonom prepovedano soljenje jedi v gostilnah in restavracijah. Ker je toliko prebivalcev bolehalo za visokim krvnim tlakom, je vlada preprosto prepovedala uporabo soli. Če solijo doma, sol uporabljajo res v majhnih količinah. Takole »neslano siti« smo se nato z avtobusom odpeljali do Dwejra, ki s svojimi prepadnimi klifi, zaobljenimi zalivi in kamnitimi tvorbami velja za najlepši predel na otoku. Tukaj se je nahajalo tudi eno največjih znamenitosti na Malti, Azurno okno, ki pa se je leta 2017 podrlo zaradi radovednosti ljudi in hude nevihte. Že na avtobusu smo se soglasno odločili, da se prav vsi podamo s čolnički na ogled klifov za dodatno plačilo. Po potki smo se spustili v zaliv in se vkrcali v čolničke (glede na vtis trajekta, s katerim smo prispeli na Gozo, jih lahko tako imenujem) in eden za drugim odpluli proti predoru, ki vodi na odprto morje. Barve morja so bile res neverjetno modre in so se prelivala v globokih, sijočih modrinah. Skale so bile poraščene s koralami, prava dogodivščina pa je bila vožnja po temnem prepisnem predoru. Peljali smo se vzdolž mogočnih prepadnih klifov do žal podrtega Azurnega okna. Dodobra prevetreni in zadovoljni z ogledom smo v zalivu naredili še skupinsko fotografijo in se odpeljali v glavno mesto Victorio. Ogledali smo si 3D film o otoku. Hlajena dvorana, prijetno globok moški glas, ki je v angleščini pripovedoval o zgodovini otoka in o pestrem življenju na njem, je prav blagodejno vplival na nas, saj je zunaj pripekala vročina. Po koncu predstavitve smo se skorajda dremavi odzibali na ulico. Kri nam je takoj pognal po žilah vzpon na citadelo, ki deluje, kot da je zraščena s tlemi. Območje je bilo naseljeno od bronaste dobe dalje. Sedanja trdnjava je kombinacija srednjeveškega gradu in zgodnje sodobne artilerijske trdnjave, severno obzidje ohranja pretežno srednjeveško obliko, južno

Udeleženci strokovne ekskurzije 2018

Victoria, glavno mesto otoka Gozo, kjer smo si ogledali 3D film o zgodovini otoka. V ozadju je viden del citadele.

pa sega z obnovo v 17. stoletje. Od leta 1998 je na seznamu Unescove svetovne dediščine. Z nje se ponuja čudovit razgled na okolico. Na nekem delu, kjer se očitno odvijajo poroke, smo opazili zaplato zelene trave. Ko dolgo časa opazuješ samo peščeno barvo, ti res pade v oči. A Josephine nam je pokopala upe: »Artificial!« je dejala v angleščini z malteškim naglasom in požugala s prstom (Umetna!). Zopet smo zakorakali na ohlajeni avtobus, saj smo morali nazaj na trajekt za Malto. Spet ista pesem – nešteto ljudi, ki smo se v trebuhu velike ladje peljali nazaj »domov«, torej v hotel. Dan je bil lep, obisk otoka Gozo pa prijeten. Čeprav ga od Malte loči le petkilometrski morski preliv, se od nje zelo razlikuje. Je veliko bolj podeželski, njegova kultura in način življenja pa sta zakoreninjena v ribolovu in kmetijskih dejavnostih. Prijetno umirjeni smo se vrnili na »domačo obalo« in izstopili kak kilometer pred hotelom. Nekateri so šli plavat, drugi na sprehod po promenadi ob morju, tretji po nakupih spominkov, ... Čakalo pa nas je tudi presenečenje: večerjali ne bomo v hotelu, temveč se odpeljemo na tradicionalno večerjo »na kmetijo«. Ob pol osmih zvečer nas je avtobus čakal pred hotelom. Zopet se nam je pridružila Josephine, lepo ozaljšana in v enostavni a markantni rumeno-črno-beli kockasti oblekici in odpeljali smo se do gostišča, ki je bilo nekoč kmetija. Sledila je večerja. Poizkusili smo raznovrstne malteške jedi, kjer se čuti vpliv italijanske, arabske in angleške kuhinje, kot so timpana, zajec (fenek) in riba (lampuki), prav tako pa ne smemo pozabiti na pastizzi, žepke iz listnatega testa polnjene z različnimi nadevi. Načeloma je malteška kuhinja znana po manj začinjjenih, večinoma kuhanih jedeh. Od pijač je treba omeniti pivo Cisk, dobra pa so tudi malteška vina. Od brezalkoholnih pijač je vredno poizkusiti njihovo nacionalno osvežilno pijačo Kinnee, narejeno iz pomaranč, vode in zelišč. Sledile so tudi sladice in, kot smo se pošalili, »Domelova torta« z rdečim biskvitom in belo kremo. Prav ta večer sem od doma prejela fotografijo malteških udeležencev teka na Ratitovec izpred športne dvorane Železniki. Pokazala sem jo Josephine in povedala mi je, da so o udeležencih teka poročali celo na njihovi, malteški televiziji. V nadaljevanju večera so nam predstavili tudi malteški tradicionalni ples in petje, ki so za uho zelo prijetni in slikoviti za

Zadnji dan potovanja smo preživel na barki

oči. Za slovo nas je Josephine popeljala še v Mdino, utrjeno mesto, ki je bilo otoško glavno mesto od antike do srednjeveškega obdobja. Mesto je še vedno znotraj obzidja in ima nekaj manj kot 300 prebivalcev, vendar je povezano s sosednjim mestom Rabat. Danes je Mdina ena glavnih turističnih znamenitosti Malte, ki jo obišče približno 750.000 turistov letno. V Mdini niso dovoljeni avtomobili (razen avtomobilov omejenega števila prebivalcev, nujnih vozil, poročnih in mrljskih avtomobilov), tudi zato je dobila vzdevek »tiho mesto«. V mestu je nenavadna mešanica normanske in baročne arhitekture z več palačami, od katerih je večina zasebnih domov. Po ogledu tega prelepega mesta v nočnih urah se je naša temperamentalna vodička Josephine od nas poslovila.

Zadnji dan našega potovanja smo preživel na barkači z imenom Ferdinand, njen kapitan Morgan in člani posadke pa so nas popeljali na celodnevno križarjenje. Seveda nismo bili edini potniki, barka je bila zasedena do zadnjega kotička: turisti najrazličnejših narodnosti, brhka dekleta z venčki v laseh, očitno na neki deklščini, skupina Nemcev s precejšnjo zalogo knjig iz knjižnice, ki je okupirala del barke, kjer je streha nudila senčno zavetje, zaljubljeni pari, malo starejši pari, vajeni že vsega, ... Križarili smo mimo Slega, sv. Juliansa, Casina, sv. Andrews, obale in razbitin ladje sv. Pavla. Videli smo skalnat zaliv Anchor, kjer so snemali film o junaku Popaju, in zaliv Marsaxlokk z očarljivo ribiško vasico, kjer se v pristanišču pozibavajo tradicionalne, živo pisane barke. Zapluli smo tudi mimo fascinantnih Dinglijskih klifov. Vožnja je trajala kar dolgo, kapitan je zasidral barko v nekem zalivu, tako da je večina potnikov v kopalkah poskakala v vodo, ki je bila menda precej mrzla. Sama se jim nisem pridružila, ker sem si večer pred odhodom strokovno pridelala lepo opeklino na roki. Z opeklino sta se po prihodu iz vode ponašala tudi dva plavalca, le da je za njuni opeklini poskrbela zelo lepa, precej velika vijolično rjava meduza, ki ji očitno nenadno ogromno število plavalcev v njenem teritoriju ni bilo ravno pogodu. Sledilo je kosilo na barki, nato pa pot naprej do otoka Comino s slavno Modro laguno, kjer so snemali istoimenski film. Brooke Shields nismo našli, smo pa zato našli predstavnike vseh preostalih narodnosti sveta. Na koncu se mi je zdelo prav komično, koliko ljudi se je znašlo na enem kupu. Cela umetnost je bila priti mimo vseh do plaže. Sklenila sem, da vseeno grem poizkusiti, kakšno je to turkizno, lepo morje. Ko sem lezla iz kratkih hlač, mi je, preden sem uspela z eno nogo spet stopiti na tla, nekdo ukradel prostor za stopalo. Kaj takega! Vseeno mi je uspelo priti v morje. Voda je bila precej hladna, sicer pa je bila res čudovita. Comino je kamnit otok, obdan z zalivčki v turkizni barvi in verjamem, da je, kadar na njem ne »gnezditi« toliko ljudi, prav romantičen. Tako pa se je večina kmalu prebila zopet nazaj na barko in od tam opazovala direndaj ter stolp Comino, tik ob modri laguni, ki je bil prizorišče filma Grof Monte Cristo. Mogoče je množica na otoku sovpadala s poseljenostjo Malte: Leta 1536 so na Malto ocenili, da tam živi 20.000 ljudi. Ta številka je vse do danes močno narasla in Malta je najgosteje poseljena država v Evropi, saj ima danes 416.000 prebivalcev. Gostota prebivalstva znaša 1249/km², številni Maltežani pa živijo tudi drugod po Evropi.

Naš kapitan je dvignil sidro, zagugal barko in po nekaj urah plovbe »parkiral« skorajda pred hotelom.

Naslednji dan smo odšli na zgodnji, celo zelo zgodnji zajtrk – ob štirih zjutraj, ob petih pa smo bili že na malteškem letališču. Tokrat je bilo pravo. Res pa je, da je tudi edino letališče na malteških otokih. Ob 6.50 nas je čakal polet do Benetk in nato »domačič« avtobus, ki nas je odpeljal nazaj v Selško dolino. Pa nekaj dneh puščavskih barv je le-ta res videti izjemno porasla in zelena.

Malta ima dva obraza in od vsakega posameznika je odvisno, katerega bo videl in si zapomnil. Je država, ki ima veliko znamenitosti in bogato kulturno izročilo, država, ki ponuja toplo morje, sonce, prijazne ljudi, ... Po drugi strani pa je država z včasih neznosno poletno vročino, z večinoma kamnito pokrajino brez zelenja, s prebivalci, ki nimajo najboljšega odnosa do okolja, s kulturo, arhitekturo in hrano, ki je tako zelo drugačna. Pa vendar je Malta država, ki se je ne da primerjati z nobeno drugo. Je pač dežela, ki jo je treba sprejeti tako, kot je, in jo tako tudi vzljubiti.

V imenu vseh udeležencev izleta se zahvaljujem vodstvu Domela.

Vir: Wikipedija; Revija Horizont

Z MOTORJA

NA KOLO

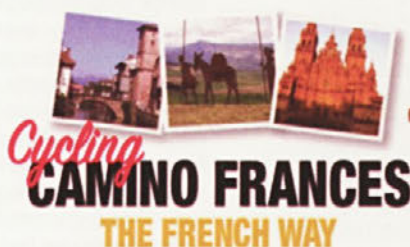
Marko Mlakar

Verjetno ste že vsi slišali za kolo PONI. No, pa vendarle je bilo moje prvo kolo seveda tricikel ... hihhi. Kot »mulc« sem bil veliko na kolesu in seveda sem imel vsa kolena potolčena. Ko sem šel na svoje, se pravi od doma, sem jo mahnil v Žiri. Pa ne s kolesom, ampak z »busom«. Se mi je zdelo, da so te Žiri na koncu sveta, ni bilo konca ceste.

Kasneje, leta 2004, sem kupil motor Yamaha R6. Vam povem – to je petarda. Križnegorc je enkrat dejal: »Leti k sneta skera.« Včlanil sem se v Moto Klub Medvode in z njim doživel res veliko lepega. Moto zbori, izleti, obveznosti, ... vse to je bilo vsakdanje opravilo. Nekaj pa mi ni dalo miru. Spraševal sem se, zakaj se vozim z motorjem po svetu, ko je pa na kolesu tudi lepo. Leta 2003 sem iz Železnikov šel delat v Reteče. Tukaj sem spoznal bivše zaposlene v Coroni, ki imajo tradicijo »juriša« čez Vršič. Štefan Jenko me je kmalu prosil, če bi bil za spremstvo z motorjem čez Vršič. Takrat zaposleni Srečo Murgelj in seveda jaz sva bila takoj za akcijo. Pobudnika vzpona na Vršič sta bila Drago Kisovec in Vinko Hafner, ideja za logotip Bicikl Team in izdelava dresov pa je bila podana s strani Tomaža Rupnika.

Vršič in pa večerno druženje s fanti me je kmalu prevzelo. Naj povem, da je »tista telečja juhca z makarončki«, ki jo skuhamo fantje, resnično dobra. Fantje so mi dejali, da si je še vsak, ki je bil za spremstvo, naslednje leto kupil kolo. In glej ga hudiča - res sem kupil kolo in naslednje leto kolesaril čez Vršič. Kdo bi si mislil, ampak motor je »šel od bajte«. Če povem po pravici, je bila še žena tega vesela.

V Škofji Loki je nekako najbolj popularna kolesarska pot do Naceta. Pri Nacetu sem srečal Vinka Berganta, nekdanj zaposlenega v Coroni, in Janeza (imenovanega Lučko). Zvabila sta me v ŠD Pungert. Pungračani imajo vsako leto kolesarski izlet in kmalu sem šel

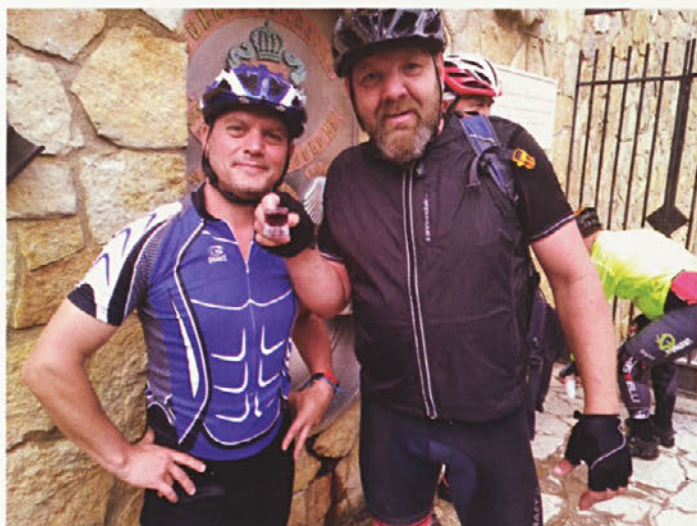
Na sliki je prikazana naša pot; za piko na i pa narediš še »pot na konec sveta«, tako imenovano Finistere.

z njimi na Sardinijo. Prekolesaril sem severni del Sardinije. Drugo leto sem kolesaril okoli Korzike. Sledila je Sicilija in prečudovit vzpon na vulkan Etna. Črna gora je prečudovita, saj je Gorski kotar zelo lep. Naredil sem vzpon na Lovčen in na Njogoš. V Makarski pa sem šel na 30-kilometrski vzpon na Biokovo. Lansko leto smo odrinili kar z Škofje Loke na Kvarnerske otoke in naredili še vzpon na Učko.

Tu pa tam se je začelo govoriti o romanju v Camino. Zasluge za izjemen načrt in vodenje ter organizacijo spanja sta imela Klavdija in Robi Šturm. Prevoznik Jereb z odličnim šoferjem Romanom Mlakarjem ter Katarina so nas spremljali celo pot. Kuharica je bila letos Špela, kajti naš prejšnji kuhar Nace je žal umrl. Lučko, malo v šali povedano, pa najraje poskrbi za finance.

Prekolesarili smo okoli 900 kilometrov v 11 dneh. Vreme nam ni bilo najbolj naklonjeno, saj smo že v startu čez Pireneje bili mokri in premrazeni. Vsak romar mora imeti tako imenovan potni list, v katerem se dajejo »štampilji«. Na koncu opravljene poti pa dobiš potrdilo ali diplomu za uspeh in trud.

Naj še malo opišem naše dogodivščine. Kot sem že dejal, smo bili že na samem začetku mokri in premrazeni in že takrat sem sicer malce po tihem premišljeval, pa kaj (hudiča) mi je tega treba. Adrenalin dela na polno. Po vsakem vzponu sledi spust. Naj vam povem, da je »letelo« tudi do 80 km na uro. In ko te veter z boka sune pri tej hitrosti, si lahko samo vesel, da obstaneš na kolesu. Sam sem to dobro občutil in naša Mici, ki je bila za meno, je dejala, da se je že videla, kako je

Na »koncu sveta«

zapeljala čez mene. Pokrajina je res lepa. Polja so neskončno dolga. Zanimivo mi je bilo, da je med žitom veliko maka. Polja so kar rdeča. Pri nas tega ne vidiš več. Spali smo v alberghij. To so romarska prenočišča. Kampirali smo v dobrih kampih ter spali tudi v hotelih. Zvečer smo se ob pivu in dobrem vinu veliko presmejali. Imeli smo »sangrijo in agava party«. Med potjo smo se tisti, ki smo bili malo bolj žejni, večkrat ustavili in občudovali vasi. Tukaj ljudi po vaseh praktično ne vidiš. Španci so čisto drugačni od nas. Pri njih se dan pozno začne in tudi pozno koča. Na vsej poti nisem videl, da bi kdo zidal ali pa na novo prekrival streho, kaj šele, da bi delal fasado. So sproščeni in predvsem niso živčni. Vsi te pozdravljajo, ko opazijo, da si romar. Imeli smo tudi nekaj padcev, ki so se na srečo dobro končali. Ker je pri večini zelo močna volja do romanja, se je kolesarilo tudi z malo bolečine. Gumidefeki so pa stalnica na takih podvigih. Ko ti počni guma, jo enostavno zamenjaš. Če imaš pa smolo in ti počni počni še ta druga, jo mahneš peš naprej, kot je to storil naš prijatelj Samo.

Prihod v Santiago je bil čustven. Ko vidiš prelepo katedralo, si zaželiš še mašo. Ob zaključku sem bil tako premražen, da sem premišljeval samo o vročem tušu. Mašo si oglejte na youtube, saj je prav zanimivo gledati, kako kadilo več ljudi poriva sem ter tja. In še nazadnje Finistere ali konec sveta. Ne boste verjeli, ampak ravno zadnjih nekaj metrov mi je spustila guma. Tukaj sem odvrigel svoje premočene tenisne Alpina, saj imajo romarji tako navado, da na koncu pustijo nekaj, kar so celo pot nosili. Na poti nazaj smo si ogledali še Lurd in katedralo. Nalil sem si sveto vodo za spomin. Čakala nas je naporna vožnja nazaj proti domu.

Lahko bi pisal in pisal o tem romanju. Na spletnih straneh je veliko literature o Jakobovi poti, zato vam predlagam, da si vzamete čas in jo pogledate. Mogoče vas premami in se tudi vi odpravite na romanje.

KAKO

POSLATI PREKO SPLETA VEČJE DATOTEKE?

Roman Megušar

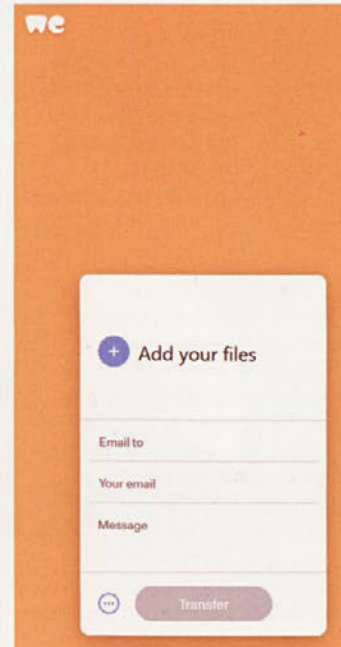
Bi radi delili z drugimi dokumente, fotografije, filme, a le ti presegajo skupno velikost za pošiljanje po elektronski pošti. Predali elektronske pošte ne omogočajo pošiljanja večjih datotek (več kot 25 MB). Na našo srečo ostajajo alternativne možnosti in eno od takih bom predstavil v tem članku.

WeTransfer (<https://wetransfer.com>) je poznan kot brezplačna, enostavna in hitra platforma za izmenjavo večjih velikosti datotek. Uporaba je popolnoma brezplačna.

Gre za eno od najbolj enostavnih orodij za neposredno deljenje vaših datotek. Za pošiljanje se ni treba registrirati, naenkrat pa lahko pošljete do dva gigabajta podatkov, in sicer kar dvajsetim različnim prejemnikom. To pomeni, da če imate 6 GB datotek, boste morali datoteke poslati v treh paketih po 2 GB. Datoteke lahko pošljete kolikorkrat želite, saj ni nobene omejitve glede količine uporabe. Ko datoteke pošljete, prejemnik v svoj elektronski nabiralnik prejme povezavo za njihov prenos, ki deluje sedem dni. Nalaganje datotek zna biti sicer kar dolgotrajen proces, nanj pa vplivata velikost datotek in čas uporabe. Ob delovnikih se namreč v standardnih delovnih urah nalaganje lahko precej upočasnijo, saj takrat orodje WeTransfer uporablja največje število ljudi.

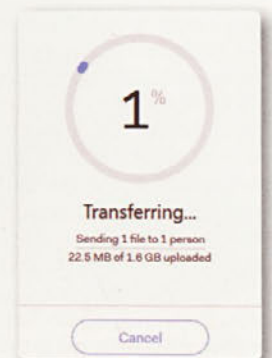
Uporaba je sila preprosta: odprete spletno stran WeTransfer, s klikom na gumb Add your files dodate datoteke, vpišete elektronski naslov prejemnika, nato še svoj elektronski naslov, za konec pa lahko dodate še osebno sporočilo in kliknete na gumb Transfer. Začelo se bo nalaganje datotek, kar boste lahko spremljali v istem oknu.

WeTransfer vam poleg deleža prenesenih datotek pove tudi predviden preostali čas pošiljanja. Ta čas je zelo odvisen od vaše internetne povezave, natančneje od hitrosti nalaganja. Po končanem pošiljanju bo prejemnik na svoj elektronski naslov dobil elektronsko sporočilo s povezavo (in vašim morebitnim sporočilom), prek katere si lahko datoteke prenese. Povezava bo aktivna 7 dni, potem pa datotek ne bo več možno prenesti. WeTransfer je dodal tudi priročno funkcionalnost, s katero vi dobite pošto, ko si prejemnik prenese datoteke.

To ni edina platforma za pošiljanje večjih datotek, na spletu jih boste našli kar nekaj, po mojem mnenju je pa najbolj preprosta za uporabo.

Vir: <https://wetransfer.com/>

VRSTE

MASAŽ

Janja Kozjek

Tokrat sem se odločila, da predstavim nekaj vrst masaž, ki jih je menda malo morje, kot se temu reče. Vsaka je malo drugačna in ni narobe, če vemo, kakšno masažo si želimo oz. je primerna za naše zdravje in počutje. Zato ni slabo, če si vsaj enkrat na mesec privoščimo masažo.

Masažo je za okrepitev in sprostitvev mišičja že v 5. stoletju pr. n. št. priporočal grški filozof in zdravnik Hipokrat. Danes jo uporabljamo za krepitev delovanja imunskega sistema, za uravnavanje krvnega tlaka, okrepitev ožilja, odpravljanje mišične napetosti, utrujenih mišic, odpravljanje stresa ... Glavna učinka masaže sta izboljšana prekrvitev in presnova (po njej hitreje kurimo maščobe) ter sprostitvev in umiritev.

Z ustrezno masažo zmanjšamo nabiranje tekočine in tolišče, razne zatrdline in vozlaste spremembe, ki jim prej ali slej podležemo vsi, ki preveč sedimo za računalnikom ali imamo dnevno ponavljajoče se delovne gibe. Redna masaža lahko pozitivno vpliva tudi na krvno sliko in tlak, krvni sladkor ter nabiranje mlečne kisline po junaških športnih podvigih.

Klasična masaža

Maser z dotiki išče blokade in napetosti mišičevja. Te nato s pritiski obdeluje s tehnikami gnetenja in potiskanja ter jih sprošča. S trkanjem, pritiskanjem in drgnjenjem se predel bolje prekrvavi in tkivo se sprosti. Pomaga pri napetostih mišic in revmatskih bolečinah.

Ajurvedska masaža – indijsko darilo

To je najstarejša masaža, ki so se je učili že pred več kot 5.000 leti iz indijskih ved. Verjetno boste prvič, ko se boste odločili za to masažo, presenečeni, saj se kar močno razlikuje od drugih vrst masaž, zanjo pa steče 'na litre' toplega olja, ki prepoji in očisti vaše telo. Z masažo terapevt uravnate vaše »doše« (vato, pito, kapho, ki uravnavajo vse telesne in duševne procese) in pri tem uporablja topla aromatična olja, ki jih izbere za vsakega posameznika posebej. Ajurvedskih masaž je nešteto, vsak salon ponuja tiste, ki se mu zdijo najboljše za njihove stranke. Glede na vaše težave (in denarnico) se boste odločili, katera je prava za vas – samo z olji, zelišči, zeliščnim blatom, s kristali, rokavicami iz surove svile, na posameznem delu telesa (samo oči ali ušesa, glava, stopala, trebuh ...).

Shirodhara

Shirodhara je nepozabno doživetje, ki ga pri ajurvedski masaži ne smete izpustiti. Terapevt v tankem curku zlija olje na vaše čelo, kar povzroči popolno sprostitvev, pomaga pa tudi pri povečanju koncentracije, spomina in sposobnosti odločanja. Idealna torej pred težkim sestankom ali izpitom. Zdravilni učinki so, da pospešuje izločanje toksinov iz telesa, obnavlja kožo in krepi njen tonus. Z masažo ponovno vzpostavimo energetski pretok, kar daje občutek svobode in popolne sprostitvev. Priporočljiva je za odpravo napetosti in stresa, pomaga pa tudi pri posameznih težavah hrbta, prebave, oči, ušes.

Tui-na – tradicionalna kitajska medicinska masaža

Tui-na je masaža, ki že 4.000 let temelji na spoznanjih tradicionalne kitajske medicine o pretoku telesnih energij po meridianih. Je zelo nežna, njen blagodejni učinek pa boste kljub temu občutili še dolgo po terapiji. Tradicionalna kitajska medicina ta manualni postopek uvršča med osnovne terapije za blažitev bolečin. Ime prihaja iz besede 'tui' (pritiskati) in 'na' (vleči). S potiskanjem, glajenjem maser odpira meridiane, z držanjem in oprijemanjem pa mehča mišice in vezi ter s tem uravnava pretok življenjske energije, s čimer pomaga telesu, da se ozdravi samo. Njeni zdravilni učinki so, da pomaga pri odpravi glavobola in migrene, deluje na prožnost in gibčnost ter pripomore k ravnovesju telesa in duha. Z njo izboljšujemo prekrvitev, sproščamo mišice, pospešujemo prebavo in odpravljamo napetost, pomaga pri bolečinah v hrbtenici, vratu in okončinah. Krepi imunski sistem. Zelo dobre rezultate ima pri poškodbah sklepov, kit, vezi in mišic, uspešno pa blaži in zdravi tudi posledice stresa, depresij in kronične utrujenosti.

Tajska masaža – harmonija telesa in duha

Je mešanica indijskega in kitajskega načina masaže. Sestavljena je iz joge, akupresure in refleksologije. Veliko gibov in prijemov je zelo podobnih kot pri klasični hatha jogi, zato jo nekateri imenujejo kar joga za leno ljudi. Deluje veliko globlje kot klasična masaža, pa tudi sicer se od nje precej razlikuje – pri masaži ne ležimo na masažni mizi, temveč na blazini na tleh in oblečeni v udobna oblačila, terapevt pa z rokami, s stopali in komolci masira telesne kanale in določene točke na telesu. Masaža obsega veliko nežnega raztezanja, upogibanja in vlečenja. Izboljšuje krvni obtok in delovanje imunskega sistema, povečuje gibljivost sklepov in lajša bolečine. Stimulira limfni sistem, odpravlja težave z mišicami, s sklepi in hrbtenico ter težave, povezane s stresom in z nespečnostjo.

Masaža stopal – zdravljenje celega telesa

Je starodavna metoda, ki se je v modernem času razvila v znanstveno metodo za zdravljenje bolezni in varovanje zdravja. Temelji na spoznanju, da je stopalo podoba celotnega telesa v malem. Vsakemu organu ali delu telesa pripada odgovarjajoča refleksna cona na stopalu, in če je ta na dotik boleča, pomeni, da je s posameznim organom nekaj narobe. Terapevt masira te točke in s tem povzroči signale, ki dosežejo organe, ki potrebujejo zdravljenje. Masaža zdravi celotno telo.

Masaža glave – popolna sprostitvev

Pri masaži glave terapevt z različnimi gibi in s prijemi masira posebne točke na glavi, kar deluje zelo sprostitveno, obenem prebudi naš um in duha, pospešuje pa tudi prekrvitev lasišča, kar krepi lase in spodbuja njihovo rast. Zdravilni učinki masaže so, da zdravi glavobole, spodbuja prekrvitev in sprošča napetosti v očeh, izboljšuje vid in pripomore k zmanjšanju podočnjakov. Deluje proti kronični utrujenosti, nespečnosti, pomanjkanju koncentracije, pomirja in krepi.

Akupunkturna masaža – brez zabadanja iglic

Akupunkturna masaža je terapija, s katero terapevt poišče motnje v pretoku življenjske energije in pomaga vzpostavitvi ravnovesja v telesu. Organizem se odzove na terapijo tako, da aktivira notranji obrambni mehanizem, ki nato motnjo sam tudi odpravi. Namen akupunkturne masaže je, da telo odpravi vzrok bolezni in s tem tudi posledico. Njeni zdravilni učinki so, da zdravi bolečine v hrbtenici, mravljinčenja v rokah in nogah, bolečine v sklepih, v želodcu, prebavilih, glavobolu, vnetje sinusov, športne poškodbe. Zelo priporočljiva je za bodoče mamice, saj jih zelo nežno in povsem neškodljivo pripravlja na lažji porod.

Masaža periost

Pri tej obliki masaže refleksnih con terapevt draži bolečinske receptorje pokostnice (periost) z ritmičnim tapkanjem prstov. Telo tako začne izločati endorfine, ki blažijo bolečino. Dotiki poleg tega spodbudijo prekrvitev predelov, ki se jih terapevt dotika, in tako se sprožijo tudi samozdravilne moči. Pomaga pri bolečinah glave in hrbta, artrozi, teniškem komolcu, bolečinah v ramah in težavah s prebavo. Ni pa primerna pri vnetjih, poškodbah, osteoporozi, tumorjih in med uživanjem zdravil za koagulacijo.

To še zdaleč niso vse masaže. Obstaja jih še veliko več.

ZDRAVLJENJE

Z ZVOKOM

Petra Nartnik

Zvočna masaža s tibetanskimi pojočimi posodami temelji na starodavnih modrostih izpred 5.000 let. Učinki zvočne masaže so zelo globoka sprostitvev in regeneracija vseh nivojev našega bitja, povečanje življenjske energije in ustvarjalne moči. Raziskave potrjujejo, da zvoki kot vibracije tibetanskih posod izredno blagodejno in zdravilno učinkujejo na nas in imajo učinek na emocionalni, duhovni in fizični ravni posameznika.

Tibetanske pojoče posode imajo bogat spekter nadtonov in podtonov, ki prodirajo v telo ter harmonizirajo levo in desno možgansko polovico, odpravljajo napetosti in celostno uglašujejo instrument našega telesa. Med zvočno masažo se elektromagnetno možgansko valovanje poglubi iz beta v alfa in theta možgansko valovanje, s čimer se posameznik prepusti meditativnim in umirjenim občutjem, čistosti misli in intuiciji.

Naše telo, kot vemo, je sestavljeno nekje iz 80 odstotkov vode in prav voda se idealno odziva na vibracije iz okolja. Ob zvoku tibetanskih posod zvočne vibracije delujejo na celotno telo in se prenesejo v kri, notranje organe, tkiva, vse do celičnega spomina. Zvočne vibracije vplivajo tudi na živčni sistem v telesu, spodbujajo relaksacijski odziv in vplivajo na stresne in bolečinske dražljaje. Upočasnita in uskladita se tudi dihanje in srčni utrip, tako se blokirana energija sprosti in se telo povrne v ravnovesje.

Posode polagamo na lahno oblečeno telo, od koder se širijo vibracije zvoka – le-teh ne le slišimo, pač pa jih fizično občutimo po telesu. Zvok kot reka potuje po radijih in meridijanih, krvnih in limfnih žilah v vsako celico, v vsak atom našega telesa in ga napolni, da zavibrira z informacijo harmonije, ravnovesja in s tem zdravja. Zato imenujemo zvočno masažo tudi celična masaža.

Učinki zvočne masaže:

- globoko sprošča in regenerira na vseh nivojih,
- osvobaja od starih zapisov travm na celičnem nivoju,
- razgrajuje in odplavlja toksine iz telesa ter prebuja izvirne frekvence celic,
- umirja telo čustveno in mentalno,
- izboljšuje prebavo, cirkulacijo krvi in limfe,
- blaži bolečine in izboljšuje razna bolezenska stanja,
- okrepi imunski sistem,
- osvobaja naš stres in strahove,
- uglašuje vibracije naših organov in vzpostavlja stanje harmonije,
- povečuje življenjsko energijo in ustvarjalne moči ...

V sodelovanju z Domelom je zvočna masaža v kombinaciji s terapevtsko masažo hrbta na voljo tudi vsem zaposlenim. Kupon lahko prevzamete v pisarni sveta delavcev. Več na: <http://petranartnik.com>

ZADOVOLJEN ČLOVEK JE LAHKO DOBER IN PRIJAZEN DELAVEC

Marija Demšar

Tokrat me kar malo skrbi, kako bom napisala članek. V glavnem pišem zunaj, na balkonu, kjer možgani bolje delujejo, saj je tu svež zrak. V dnevni sobi preprosto ne gre. Zrak je zadušljiv, pa še plesen me moti, ki je že kar črna in ne le siva. Zdi se mi, da se le-ta ne zajeda le v nos, ampak deluje celo na možgane.

No, s to plesnijo, predvsem pa z njenim začetkom – vlago, so težave nastale že kmalu po vselitvi. Zamakalo je na več koncih. Neke noči, po hudem nalivu, mi je zmanjkalo posod za vodo, ki je kapljala in curljala ob odtoku s terase, ki se začne v dnevni, gre čez hodnik in se konča v kopalnici. Potem pa prosiš, sitnariš, trmoglaviš ...

Ko se pa končno kdo prikaže, se pa prej vlaga posuši. Potem pa dobiš razlage, zakaj plesen. Po eni varianti naj bi bil kriv nekakšen zračni most. »Ja, potem je pa narobe zgrajeno,« sem jim povedala. Najhujša »cvetka« je pa bila, ko je nekdo izjavil, da nas je preveč v stanovanju! Oh, na hodniku sem res imela pohodne čevlje. Ker so moji čevlji nekoliko večji, so mogoče skleпали, da so možki. Ha, pa čisto sama, samcata sem bila. Tokrat, v začetku, se kar nisem mogla privaditi na to. Saj prej v življenju nikoli nisem bila sama. Ja, niti enkrat niso prišli takoj! Saj so popravljali in reševali, a kaj ko vzroka niso odpravili. Šele delavci, ki delajo toplotno izolacijo na bloku, so mi povedali, da zgoraj na vencu ni izolacije. NIKAKRŠNE! Pa še strelodov je bil čez napeljan.

Delavci. Zanimivi fantje in možje. Imajo pa to smolo, da hodim kadit na balkon. Tako včasih tudi kakšno rečemo, če pridejo mimo. Pa balkonska vrata so tudi največkrat odprta. Ko pa sedim v »delavnici« (za Evino pisalno mizo, ki je ostala doma), se tudi da pogovarjati, če so ljudje za to. Delavnica, ja. Tam pletem, šivam, vezem, rišem, »skačem« po računalniku ... Pa še kaj bi se našlo. Vedno pa je v nemogočem stanju, kar se pospravljenosti tiče. Se pa od tam marsikaj sliši. Ko so začeli z »odranjem«, preden so to zasidrali v stene, sem imela občutek, da tisto krhko, majavo konstrukcijo držijo skupaj kletvice. Ma, večjezične so bile. Pravzaprav, pa Slovenci v svojem jeziku zares grdih kletvic nimamo. Kar je pohvalno! Imamo pa kopico »izposojenih«. Kar pa ni pohvalno!

Jaz jih nisem mogla gledati, teh zibajočih se odrov. Ko sem bila na manjši barki (68 oseb), ki je peljala skozi nevihtne valove, so mi rekli, da zame morske bolezni ni, če sem to preživela brez vsakršnih težav. Ha! A sedaj naj jo pa na kopnem, v lastnem stanovanju, dobim, če le vidim, da se odri kljub sidranju premikajo, nihajo pred balkonom?

Kasneje so jih ovili v nekakšno staničevino, pajčevino. V resnici pa v plastično mrežo. Kletvice so se omilile, slišijo se pa tudi smeh, petje in živžganje. Pa celo glasba s predvajalnika. Potem

pa slišiš še zanimivo vprašanje: »A razume po bosansko, a moram po slovensko?« Ta mladi fant slovenščino kar obvlada. Sicer ni to njegov materni jezik, potrudil se pa je, da se ga je naučil. Potem pa hiti po odrh mimo oken, kot bi bil na trdnih tleh. Tista konstrukcija iz aluminija in pločevine se pa spet premika.

Upam, da so zadovoljni. Včasih so rekli, da je le zadovoljen človek dober delavec. Predvsem so pa prijazni. Vsi tudi pozdravijo, ko se srečamo, čeprav se ne poznamo, delo bo pa trajalo le nekaj mesecev. Tega o pozdravu pa ne morem trditi za vse stanovalce, ki tukaj živimo že na leta. Nekateri se starajo, nekateri odhajajo ali stanovanja prodajo. Se je pa naselilo kar nekaj mladih družin. Sem jih vesela. Sedaj je več življenja v tej veliki hiši. Me pa zanima, kako majhni otroci prenašajo ves ta hrup. Popoldansko spanje dojenčkov s tem ne gre ravno »vkup«. Še jaz včasih kar »pobegnem«, če je le prehudo, čeprav imam to srečo, da malo slabše slišim. Če mi pa kaj ni všeč, pa prav nič!

No, vsega tegale ropota se pa danes res ne da več preslišati. Delajo strešico nad tistim vencem. Jaz grem ven! Jutri je še en dan.

Sem vedela, da bo danes boljše. Včeraj mi je pa že v sencih kljuvalo, tako me je glava bolela. Beton zvoke prav dobro prenaša povsod. Če ti pa v steno nad glavo vrtajo, je pa lahko tudi malo preveč. Vsaj za nekatere. Malo sprehoda pa tudi dobro dene.

Včasih pa tudi kakšna šala prav pride. Za izgubljeno metlo sem napisala:

»Z balkona je »odhodkala« metla – omelo. Tako z zelenim metliščem, belim ročajem in črnim vršičkom. Souporabo dovolim, celo podpiram, da ne bo šla neizrabljena v večja metlišča. A vseeno bi jo rada nazaj. Z mano je že 36 let. Glede na to, da avta nimam, je mogoče to moje prevozno sredstvo za na Slivnico. Kdo ve? Uporabnik ali »prinositelj« dobi kroglico Rafaelo ali pa kavo. Po izbiri!« Podpisala sem se pa kar kot čarovnica iz 8. Nisem tega nesla dol v prostor, kjer jedo. Če nekdo slovenščine ne razume, ali pa le malo, potem šale ne bi razumel. Ali pa napak. Užaliti pa nisem hotela nikogar. Sem pa to pisanje nadzorniku pokazala. Bil je nasmejan, pa tudi mnenja, da se bo metla, glede na ponudbo, hitro našla. Sem mu kar povedala, da imam sedaj že novo, tako z rdeče-rumenim »pometalom«. Ali je to mogoče »turbo« različica omela? Nisem preizkusila in tudi ne nameravam.

Pa še nekaj. Moderne čarovnice menda potujejo na sesalcih. Jaz sem pa mnogo let delala v Domelu. Tam so doma sesalne enote, takšne in drugačne. Ko je na napisu DOMELE »crknila« razsvetljava v prvi črki, so jo hitro popravili! Sedaj je pa nekaj časa manjkala črka E. Marsikatero asociacijo sem dobila na to temo. No ja, se pač oziram tja, ker sem služila svoj kruh. Ta napis pa gledam vsak dan. Kljub odrom, kljub mrežam in polivinilu na oknih.

Domel je bil moj drugi dom vrsto let. Plača je bila redna, kar se v marsikaterih podjetjih ni dogajalo.

Pa še nekaj naj povem. Če bi bila še enkrat mlada, bi šla na Islandijo! Četudi so tam potresi in vulkanski izbruhi zelo pogost pojav! So pa te dni (bilo je na TV) prvi na svetu sprejeli zakon, da ženska mora biti ENAKO plačana za isto delo. Bravo! Torej so sedaj res enakopravne z moškimi!

Pa še nekaj - pri 23° C je menda prevroče za delo! Tam bi potemtakem jaz kar dobro funkcionirala.

Kaj pa stopinje v minus?

No ja, lep dopust želim vsem, pa naj bo to pod vročim soncem, ali pa v malo blažji klimi. Kakor komu odgovarja.

POLETNA

NAGRADNA KRIŽANKA

križanko sestavlja J. Z.	večje plovilo	ime device Orleans.	čebolja paša	Radon	natančen vzorec mere	ulita tiskarska črka	ime pevke Yoko		grški zdravnik	okras na telesu	orient. barvilo za lase	Anton Dermota	modna, pevška, ženska...	sadež iz sr. Amerike	knjižnica v Ljubljani	
operno besedilo								letovišče pri Kopru								
rimski grič								ljubez. sestanek reka Tibera								
poklon, darilo	13			lekarna						7		kitajska ponev				
Janez Nastran			poželenje	športni objekt			jug. pevka Juvan				čar, draž	2			časovni termin	
finski arhitekt Alvar			švic. slikar				bivša čl. smuč. Mateja				B. židovs. mesec					
	Andrej Jerman	pisatelj Fleming		11		rom. denar. enota			um. gal. v Madridu							
nekdan. svobodna posost		središče Slov. gonc				ang. dram. (Harold)			grški junak							
domnev. snežni človek					zelenjava za juho				krilo rim. konjenice				Oskar Kogoj			
	rt na J. Španje				slov. igračka Mežan								Nina Rakovec	lastnina (zastarelo)	dolgovez. naštevanje	osebni zaimek
departma v Franciji	kraj pri Poreču				natrij			pripomoč. za delanje črt								12
Nizoz. hitrost. drsalec Schenk				14	renij			vitamin B6								
konec polotoka			železniš. hodnik	otok na Hrvaškem			st. rimski pozdrav		trik, zvižča			Otilija (krajše)				
	barva igralnih kart	čarovnik fakir	slovnično število				gr. bog rodovitnosti					podzemni hodnik				funkcionar planin. zveze (Franc)
shod. zborova. znanstv.		vrsta čutila					3		drvo sviloprekj							
drevo tropske Afrike					arabski zrebec				plat							
rdočilo za ustnice					Tone Anderlič				starogrški jezik			8				
osje gnezdo					radij				literar. delo							
	prostor za koplance	podobnost (redko)			reka na Dolenj.				travnata površina							
egipčan. bog umetnikov		kraško vino			tanka kov. ploščica				reka v Kolumbiji							
zgoj									10							
prostor, mera																
pekočina																
star slovan																

* Nagrade za poletno križanko:

1. nagrada: set dveh lončkov z Groharjevim motivom
2. nagrada: pohodne palice
3. nagrada: športna torba
4. nagrada: klekljano knjižno kazalo

Kuponček s pravilno rešenim geslom pošljite ali oddajte do 31.8.2018 v kadroviski oddelku (Janja Kozjek). Izžrebani nagrajenci (-ke) bodo o nagradi pisno obveščeni do 7. 9. 2018; imena nagrajencev pa bodo objavljena tudi v naslednjem glasilu Mozaika.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----

DOMEL

Iščemo tehnični kader:

VI. in VII. stopnje za delo v razvoju in tehnologiji
ter IV. in V. stopnje za delo v proizvodnji.

Podrobnosti na: www.domel.com/sl
in na naši Facebook strani

Prijave z življenjepisimi zbiramo na:
prosnje@domel.com